

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta tělesné výchovy a sportu

**Analýza přípravy a náplně letních táborů
s možností využití etapových her**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Dušan Bartůněk

Zpracovala:

Bc. Martina Volfová

březen 2008

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a jiné zdroje, které jsem použila.

V Praze dne

Nolfa!
.....

vlastnoruční podpis

Souhlasím s poskytnutím této diplomové práce ke studijním účelům.

Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musejí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení: Číslo obč. průkazu: Datum vypůjčení: Poznámka:

Abstrakt

Název: Analýza přípravy a náplně letních táborů s možností využití etapových her

Cíl: V diplomové práci se zabýváme analýzou přípravy a náplně letních táborů s využitím etapových her. Srovnáváme reflexe dětí z letních táborů s využitím etapové hry a sportovního tábora.

Metody: V praxi jsme ověřili několik etapových her na letních táborech dětí. K získání zpětné informace jsme použili anketu a slovní hodnocení účastníků letních táborů.

Výsledky: Z výsledků šetření vyplynulo, že letní tábory jsou u dětí oblíbené, rozvíjí osobnost, dochází při nich k navázání nových kontaktů a komunikaci mezi dětmi, k získání nového poznání a osamostatnění se.

Z výsledků usuzujeme, že prioritní podmínkou úspěchu každého tábora je chuť, úsilí a snaha vedoucích vytvořit správnou atmosféru, která dokáže děti nadchnout a vtáhnout do dění na táboře. Na vedoucích leží zodpovědnost kladného výsledku, výsledné prožitky a zážitky dětí, průběh a celkový výsledek tábora.

Klíčová slova:

letní tábor, příprava, hra, motivace, etapová hra

Abstract

Title: Analysis of preparation and content of summer camps with the possibility to apply game series

Objective: In the thesis we address the analysis of preparation and content of summer camps with the application of game series. We make comparison on the reflexions of children from the summer camps with the game series and sport workshop.

Methods: We have verified in practise several game series in childrens' summer camps. We have used questionnaire and oral evaluation in order to obtain the feedback.

Results: The results of the research indicate that summer camps are appreciated by the children, they help making new contacts and developing communication among children and obtaining new knowledge and increasing independence.

We conclude from the results that the priority precondition for success of the summer camps is enthusiasmus, endeavour and effort of the instructors to create the right atmosphere that is able to fascinate the children and to drag them into the camp events. The instructors bear the responsibility for the positive effect, final experience of children, course and the overall result of the camp.

Key words:

summer camp, preparation, game, motivation, game series

1	Obsah	
<u>1</u>	<u>Obsah</u>	6
<u>2</u>	<u>Úvod</u>	8
<u>3</u>	<u>Teoretická část</u>	10
	<u>3.1 Historie letních táborů</u>	10
	<u>3.2 Přehled letních táborů</u>	14
	<u>3.3 Motivace</u>	16
	<u>3.4 Hra, etapová hra</u>	17
	<u>3.4.1. Definice hry</u>	17
	<u>3.4.2. Vznik hry</u>	17
	<u>3.4.3. Význam hry</u>	18
	<u>3.4.4. Využití her</u>	19
	<u>3.4.5. Dělení her</u>	20
	<u>3.5 Využití etapových her</u>	21
	<u>3.6 Rozbor literatury</u>	22
<u>4</u>	<u>Cíle, úkoly, předpoklady</u>	26
	<u>4.1 Cíle práce</u>	26
	<u>4.2 Úkoly práce</u>	26
	<u>4.3 Předpoklad práce</u>	26
<u>5</u>	<u>Metodologická část</u>	27
	<u>5.1 Úvod do problému</u>	27
	<u>5.2 Vznik a struktura ankety</u>	27
	<u>5.3 Průběh získání a zpracování informací</u>	29
<u>6</u>	<u>Praktická část</u>	32
	<u>6.1 Typ tábora</u>	32

6.2	<i>Příprava letního tábora</i>	33
6.2.1.	<i>Výběr tábořiště</i>	34
6.2.2.	<i>Personální zajištění</i>	36
6.2.3.	<i>Příprava etapové hry</i>	37
6.3	<i>Shrnutí přípravy letních táborů</i>	38
7	<i>Výsledky</i>	41
7.1	<i>Výsledky skupiny „sportovní tábor“ bez etapové hry</i>	42
7.2	<i>Výsledky ankety letních táborů s využitím etapové hry</i>	46
7.3	<i>Výsledky slovního hodnocení</i>	51
8	<i>Závěr</i>	53
9	<i>Literatura</i>	54
	<i>Přílohy</i>	56
	<i>Příloha č.1</i>	56
	<i>Příloha č.2</i>	59
	<i>Přehled vícedenních etapových her</i>	59
	<i>Přehled motivací vybraných etapových her</i>	59
2.1	<i>Škola kouzel</i>	59
2.2	<i>Duch Skal</i>	63
2.3	<i>Vikingové I.</i>	66
2.4	<i>Vikingové II.</i>	69
	<i>Příloha č.3</i>	73
	<i>Plánek k celotáborové hře Vikingové II.</i>	73
	<i>Příloha č.4</i>	74
	<i>Fotogalerie z vícedenních pobytů dětí a mládeže</i>	74

2 Úvod

V dnešní době, kdy moderní a elektronická vybavenost pomalu zahlcuje trh i naše domácnosti, se snaží řada dobrovolných i státních organizací kompenzovat technickou dobu nabídkou volnočasových aktivit pro děti, mládež i dospělé. Dnešní děti a mládež nemají problémy s obsluhou počítače a zvládnutím řady počítačových her. Hry na počítači, sledování televize, videa a filmů na DVD vytlačují přirozenou aktivitu dětí v jejich volném čase. V dobách, kdy televize byla v domácnostech vzácností, se děti ve volném čase věnovaly pobytu venku ve společnosti kamarádů. Hrály nejrůznější pohybové a sportovní hry, které kompenzovaly dopolední sezení ve škole, čímž se přirozeně rozvíjely jejich pohybové dovednosti. V dnešní době se tato přirozená aktivita u mnoha dětí vytrácí. Řada lidí a rodičů si tuto skutečnost uvědomuje a vyhledává pro děti pohybové vyžití organizovanou formou, která dítěti vytvoří zázemí pro rozvoj a kompenzaci sedavého způsobu vyučování a technické zábavy. Pro tyto potřeby slouží státní i soukromé organizace (např. Domy dětí a mládeže, Skaut, Junák, Sokol, různá občanská sdružení, dobrovolníci), které se snaží dětem nabídnout široké využití volného času z oblasti sportovní a pohybové. Zde se děti učí novým dovednostem, rozvíjí svoji obratnost, motoriku. Vedle sportovně zaměřené činnosti nabízejí vyžití i rukodělné, vzdělávací, technické aj. Záměrem těchto aktivit je cílené a účelné využití volného času dětí a nabídka široké zájmové činnosti.

Mnoho organizací také nabízí využití volného času dětí v době školních prázdnin. Jedná se převážně o vícedenní pobyty dětí s různým zaměřením. Nejznámějším a nejčastěji využívaným vícedenním pobytem je letní tábor, který může mít mnoho variant podle charakteru, náplně i místa pobytu. V dnešní době se velmi často na letních táborech používá ryze česká metoda - etapové hry, kdy je celý pobyt motivován a provázán předem daným námětem, dějem, příběhem či známou pohádkou či filmem (např. Po stopách Starověku, Indiáni, Škola kouzel, Vikingové aj.). Vedle takto zaměřených letních táborů najdeme i řadu táborů, které jsou pouze zaměřené na oblast činnosti bez využití celotáborové (etapové) hry, jako např. sportovní, jazykové, výtvarné tábory. S uvolněním hranic a možností cestování dochází k nabídce letních táborů i za hranicemi ČR. Mnoho z nich není pouhou rekreací u moře a poznáním nové země, ale nabízí kombinaci odpočinku (rekreace) a pestré náplně tábora (sport, hry, rukodělná činnost i využití celotáborové hry).

V této diplomové práci se pokusíme nastínit problematiku přípravy, náplně, využití a přínosu vícedenních dětských pobytů.

3 Teoretická část

3.1 Historie letních táborů

Pokud vezmeme pojem letní tábor všeobecně, spadá jeho historie do dávných časů před naším letopočtem. Už od nepaměti tábořil člověk ve volné přírodě pod širým nebem, v jeskyni a později si stavěl své příbytky a obydlí. Začal stavět i hromadné tábory, které postupem času přerostly v města. A právě v tomto období bychom mohli najít kořeny organizovaného táboření v přírodě. Takového, jaké si pod pojmem „letní tábor“ představí dnes každý. První myšlenka vzešla od Angličana Sira Roberta Baden-Powela který roku 1907 uspořádal tábor pro chlapce na ostrově Browensea u jižního pobřeží Anglie. Rozšířil a uvedl do praxe myšlenku Ernesta Thomsona Setona o pobytu v přírodě – woodcraft. Po úspěchu tábora a ohlasu u chlapců se Baden-Powel rozhodl založit organizaci skauting, což bylo výchovné hnutí pro mládež. Jeho náplní bylo naučit chlapce umět žít a přežít v přírodě, porozumět jí a umět spolupracovat v kolektivu. Jednu z důležitých rolí zde sehrály právě letní tábory, kde byli chlapci odříznuti od civilizace a museli spoléhat sami na sebe. (Přadka 1999)

U nás se touto myšlenkou zabýval Antonín Svojsík, který chtěl rozšířit náplň Sokola o výchovu mládeže a pobyty v přírodě. Bohužel neuspěl a proto začal na vlastní pěst. Založil organizaci Junák – český skaut. Čerpá ze zkušeností z pobytu v Anglii, kde spolu s Baden-Powelem strávil celý rok a studoval jeho skautský program. Při cestě z Anglie se A. Svojsík zastavil v Belgii, Dánsku a Švédsku, aby poznal, jak vypadá skauting v jiných zemích. Po přeložení Baden-Powelovy knihy přizpůsobil skauting našim podmínkám, a tak vznikl ryze český směr junáctví. Již roku 1911 sestavil Svojsík první žákovský oddíl a roku 1912 s ním uskutečnil první tábor pod hradem Lipnice. Po vydání knihy „Český skaut“ a „Základy junáctví“ se hnutí velmi rychle rozšířilo. Byl uspořádán vůdcovský kurz a české junáctví se mohlo vyvíjet a rozšiřovat. V roce 1913 bylo v Praze již 19 oddílů, z nichž 13 uspořádalo letní prázdninové tábory.

V tomtéž roce (1913) uskutečnil Svojsík první veřejný tábor na Císařském ostrově, kde byly veřejnosti ukázány stany s dřevěnou podsadou, polní kuchyně, kde junáci připravovali pro hosty lívance a cikánskou pečení. Proběhla zde také ukázka první junácké truhlářské dílny .

V období první světové války skládá Junák další zkoušku. Junáci pomáhají při humanitárních pracích a bojují o přežití své organizace. V roce 1915 svolává Svojsík schůzky a přibírá do svého programu Skautskou výchovu dívek.

I v této nepříznivé době pořádají junáci své tábory. V roce 1915 vznikl veřejný tábor ve prospěch Červeného kříže, kde již spolupracoval i první oddíl skautek. Konec první světové války zastihl junáky již připravené - ujali se práce ve službách Národního výboru, kde pomáhali hlavně na poštách a spojovací službě. Přesto nebyla poválečná doba českému skautingu moc nakloněna, a jeho práce je v tomto období spojena s řadou nepříjemností a s mnoha překážkami. S podporou prezidenta republiky T.G.Masaryka a předsedy vlády E.Beneše i tak Junák stává po Sokole druhou největší organizací a přes všechny nepříjemnosti a nástrahy se drží při životě. S ním i táboření a letní tábory.

V letech 1926 – 1930 fungovala v Praze škola v přírodě „Dětská farma“ na Libeňském ostrově založená a vedená českým učitelem, spisovatelem, archeologem a výborným pedagogem Eduardem Štorchem, který se věnoval pobytu dětí a mládeže v přírodě. Po roce 1930 byl zaměstnán pražskou městskou radou a učil na mnoho školách v Praze. Vedle zaměstnání pracoval v řadě dětských organizací. Jeho výuka a vztah k přírodě se odrazily v akcích a pobytech v přírodě pro děti a mládež. Snažil se pro pražské děti a mládež organizovat nedělní výlety do přírody a vícedenní pobyty v době prázdnin. Působil i ve skautském tábornickém oddíle a o prázdninách pořádal zájezdy do Jugoslávie. V zimě organizoval vícedenní lyžařské zájezdy pro děti a mládež a lyžařské kurzy pro učitele do hor. (web 7, 8)

Ve 20. a 30. letech dochází ke značnému rozšíření skautingu až do venkovských měst a oblastí. Ve městech dochází k vnitřní diferenciaci a vznikají směry s dílčím zaměřením. (Svoboda 1994)

Touhou městských hochů utéct do přírody před branami velkoměsta u nás došlo ke vzniku tzv. trampingu. První trampové tzv. „kamarádi“ se již před 1.světovou válkou toulali Prokopským údolím u Prahy, které nazývali Eldorado. Po objevení tohoto údolí skauty se trampové vydávali na své „čundry“ dále podél řeky Vltavy. Vyhledávali místa, kde nebyla civilizace a kde mohli relaxovat v přírodě pod širým nebem bez „vymožeností“ města. Rok 1918, kterou trampové nazývají doba divokých skautů, se pokládá za vznik trampingu. Ke kamarádům se přidali další mladí kluci, kteří toužili po nocování a toulání přírodou. Po roce 1918 začal velký rozmach trampingu. Po několika přeměnách hlavně v „módě“ trampingu (kovbojské klobouky,

sherifské hvězdy, strakaté košile, vysoké kožené boty aj.) se začaly stavět první dřevěné sruby. Později vznikaly celé trampské osady, kde se o víkendech trampové scházeli a tábořili.

Ale vraťme se k táboření a letním táborům. Letní tábory u skautů dospěly na vysokou úroveň a byly vyvrcholením celoročního junáckého výcviku. Junácké oddíly si vybíraly nejkrásnější místa po celé naší vlasti a důkladně se na tábor připravovaly. Přípravy zahajovaly již 10 měsíců před táborem, aby vše důkladně naplánovaly. Celý tábor si hradili účastníci sami a museli se také sami o sebe postarat. Od zbudování tábora přes vaření, uklízení, až po samotnou likvidaci vlastního tábora. Proto je také pochopitelné, že na tábor nesměli jet nováčci, kteří vstoupili do oddílu těsně před prázdninami.

Činovníci svazu Junák letní tábory pravidelně navštěvovali nejen kvůli kontrole, ale také pro samotný osobní styk se členy (junáky). Letní tábory se každoročně hodnotily a oddíly, které nesplnily základní podmínky, měly v následujícím roce problémy získat povolení pro uskutečnění dalšího junáckého tábora.

V období 20. a 30. let skautský systém přebírají i jiné organizace a zařazují jej do svého programu. U nás je to především Sokol, který v roce 1930 obohacuje činnost oddílů o putování, cvičení a orientaci v přírodě, později o letní tábory. (Nagy 1999, Neuman aj. 2000)

V roce 1924 zasedal v Praze Mezinárodní olympijský kongres. Při této příležitosti uspořádal Svaz v Královské oboře (Stromovce) velké junácké tábory spojené se sportovními soutěžemi junáků a skautek. Tyto tábory si se zájmem prohlédli i účastníci kongresu i s čestným předsedou panem P.de Coubertain, kterého zvláště zaujala činnost vodních skautů. Tento zájem byl pro český skauting novým motorem a povzbuzením do další práce.

V roce 1931 uspořádali čeští junáci v Praze Slovanské jamboree, kde byl vybudován jeden z největších táborů. Tábory slovanských skautů byly postaveny v pražské Stromovce a na Trojském ostrově.

Od nástupu fašismu v Německu je v Čechách junáctví spjato s armádou. Junáci se účastní branných cvičení, letní tábory probíhají ve znamení hesla „Vše pro zvýšení národní brannosti“.

Roku 1938 byli junáci i celý národ připraveni bránit svoji republiku, ale byli nuceni ponechat naše pohraničí Němcům. Mnoho junáckého majetku propadlo do

vlastnictví Hitlerjungendu. V průběhu druhé světové války se snaží Junák svou činnost zachovat. Jezdí se na tábory, pořádají se výstavy, hrají se divadla apod. Přesto zájem klesá a úpadek Junáctví je znát. (Svoboda 1994)

V letech 1925 – 1940 vlévá do žil mládeže novou krev Jaroslav Foglar, který po prvním táboře ve Sluneční zátoce na Sázavě konaném roku 1925 vydává svou první knihu „Hoši od Bobří řeky“. Touto knihou vzbudil u mládeže novou touhu jezdit stanovat a sžívat se nejen s přírodou, ale i s kamarády. Následovaly další čtivé knihy, které toto nadšení podporovaly. Byla to výzva hlavně pro chlapce, kteří neměli možnost ve svém okolí navštěvovat Junák. V časopise Mladý hlasatel našli návod, jak si podobnou družinu či kroužek založit sami. V celé Foglarově literární tvorbě můžeme nalézt ideu postupu (pedagogické výchovy) činnosti družiny hochů. Od uskutečnění pěkné schůzky, která má být plná smíchu, her, soutěží i napětí, přes společnou vycházku či výlet, až po přípravu na letní tábor, který by měl být samotným vyvrcholením společné přípravy. (Přadka 1999)

Přes všechnu snahu je roku 1941 činnost Junáka a tudíž i organizovaného táboření zakázána. V roce 1945 byla činnost s nadšením znovu obnovena, ale po třech letech (roku 1948) opět zakázána. Junák nějaký čas pracoval v rámci jednotné organizace, než zcela převládla organizace Pionýr. Při uvolnění roku 1968 okamžitě začínají fungovat skautské oddíly a vrací se do svých starých kolejí včetně letních táborů. V letech 1969 - 1970 se spolu s nástupem „normalizace“ vrací i období „jednotné dětské a mládežnické organizace“. Přesto mnozí z jejich vedoucích užívali prvky z woodcrafterské či skautské koncepce. Toto období však představovalo „zlatý věk“ letních táborů. Pod organizací Pionýr se pořádaly nejen dětské tábory pro školy, ale také tábory podnikové, kde podnik financoval dětem zaměstnanců pobyt. Tím má možnost zúčastnit se letních táborů široká veřejnost i děti z chudších rodin.

Organizace Pionýr měla u nás monopol až do Sametové revoluce 17.11.1989, kdy byla znovu otevřena brána novým organizacím. Svou činnost obnovil i český skaut, který se stal módou té doby. S volností podnikání vzniklo mnoho sdružení a oddílů, které se starají o mládež a pořádají pro ně letní tábory. Dnešní pojetí táborů je mnohostranné a poskytuje organizátorovi volnou ruku. Pořádají se tábory s různým zaměřením pro děti a mládež téměř všech věkových kategorií. V některých případech se letní tábor stává komerční akcí s cílem zisku. (Svoboda 1994)

3.2 Přehled letních táborů

Na dělení letních táborů můžeme pohlížet z řady hledisek. Záleží na tom, jaké kategorie od dělení očekáváme, jaké skupiny potřebujeme vytvořit. Letní tábory můžeme rozdělit na skupiny podle zaměření, náplně, místa pobytu, charakteru pobytu aj. Dělení letních táborů jistě existuje mnoho a není obsahem této diplomové práce je vypisovat. Přesto dělení letních táborů do práce patří a proto uvádíme některé příklady, které jsou, dle našeho názoru, dobře využitelné a můžeme se s nimi setkat v praxi.

První členění dělí letní tábory na druhy dle tábořiště a dle typu účastníků (web 3):

Obecně se rozlišují čtyři druhy letních táborů:

- stálé tábory , tábory ve stálých tábořištích (zděné, chatové, stanové základny), celý pobyt na jednom místě
- putovní tábory - během pobytu vystřídají účastníci několik tábořišť, většinou LT pěší, vodní či cyklo-turistika
- příměstské tábory - specifická forma nabídky denního programu bez noclehu
- hvězdicové tábory - tábor, při němž účastníci absolvují několikadenní výlety do okolí základny a vrací se zpět, odkud znovu vyrážejí na další několikadenní výlet. Jedná se o kombinaci putovního tábora se stálým táborem.

Typy táborů:

- běžné - účastníky jsou děti a mládež z "běžné" populace
- integrované - tábor i pro děti z rizikových skupin, dětských domovů, zdravotně postižené, kdy alespoň 20% účastníků je z takto postižené populace
- ozdravné - určené pouze pro zdravotně postižené děti

Druhé zajímavé dělení, které jsme našli na internetu, je převzaté ze stránek organizace Radost (web 4), která uvádí data ze závěrečné práce Jiřího Knopfi z roku 2003, který se v práci problematikou letních táborů zabýval. Dělení je obdobné jako v první ukázce, zde však autor kombinuje druhy letních táborů s věkem účastníků

- stálé letní tábory s ubytováním v budově pro děti od 7 let

- letní tábory stanové pro děti od 7 let
- putovní tábory pro zcela zdravé děti od 11 let
- stálé letní tábory s ubytováním v budově i ve stanech pro děti od 7 let

Následující dělení je vytvořené pro potřeby této diplomové práce, na které se v další části práce odkazujeme s kterým pracujeme.

- letní tábory pořádané
 - v ČR
 - v zahraničí
- dle zaměření
 - motivační – k náplni tábora je využita etapové (celotáborová) hra
 - sportovní – hlavní náplní je pohyb, sport, zdokonalení všestranných i sportovních dovedností, kondice
 - jazykové – do programu tábora je zařazena výuka jazyka
 - jiné – tábory zaměřené na určitou oblast zájmu (např. tábor výtvarný, hudební, taneční, divadelní aj.)
- dle místa pobytu
 - stávající – využívají trvalé objekty (táborové základny, chatové kempy, ubytovací objekty – ubytovny, penziony, chaty)
 - putovní – tábory bez stálého místa, během pobytu se mění místo noclehu (stany, ubytovny, chaty)
 - vlastní základny – pro tábor se zbuduje vlastní „dočasná“ základna – tábory stanové, tee-pee

Všechny typy těchto letních táborů pak můžeme rozdělit dle věku účastníků:

- pobyty pro děti
- pobyty pro mládež
- pobyty pro dospělé
- pobyty pro rodiče s dětmi

Další dělení si může vytvořit každá organizace pro vlastní potřeby. Vzniká tak mnoho členění letních táborů a vícedenních pobytů dětí. Pro příklad uvádíme několik odkazů na internet - web 5, 9, 10, 11.

3.3 Motivace

Tato kapitola je zařazena do diplomové práce z důvodu úzké souvislosti etapové hry a motivace. Etapové hry se často používají jako motivační prvek pro letní tábory. Co je to motivace a jaká je její podstata uvádí pí. Vacínová ve své knize Psychologie a společenská výchova .

Dle Vacínové (1995), je motivace člověka závislá na mnoha podnětech. Jak budeme reagovat v určité situaci není závislé jen na temperamentu, ale je tu jistá spojitost se zvláštními podněty pro činnost, které se nazývají motivy. Právě tyto motivy jsou využívány při hrách na letních táborech. Motiv etapové hry povzbuzuje děti k činnosti a klade jim určité cíle, kterých můžou dosáhnout. Vacínová uvádí, že motivace je proces, ve kterém se shromažďuje energie k chování, které směřuje k dosažení cíle.

Vacínová dělí motivační vlastnosti podle charakteru na:

- potřeby a pudy
- zájem
- zálibu
- zvyky
- životní cíle a plány
- využívání volného času

K tématu diplomové práce se nejvíce vážou následující motivační vlastnosti.

- **Zájem** – je charakteristickým rysem naší osobnosti. Je to déletrvající zaměření k lidem, předmětům i činnostem.

K tomuto rysu by se daly přirovnat etapové hry a motivy na letních táborech. Pokud budou mít děti dostatek zájmu, bude jejich motivace k činnosti veliká.

- **Záliba** - silnější motivační činitel než je zájem. Záliba je založena na prožívání vztahu k určité činnosti. Záliby často motivují děti k určitým hrám (např. na prodavače, učitelku apod.).

Etapovou hrou a námětem letního tábora se můžeme trefit do oblasti zálib dítěte, ale nemůžeme je předem odhadnout. Proto je možné, že některé děti budou s motivací velmi silně spjaty a umocní tak své prožitky.

- Volný čas – do této skupiny spadá i námět diplomové práce – letní tábory. Volný čas o prázdninách děti motivuje k nějaké činnosti, k prožitkům, dobrodružství, které hledají na letních táborech.

3.4 Hra, etapová hra

Hra je základním prvkem náplně letních táborů. Ze hry je přímo odvozen název etapová hra, která je používána pro letní tábory. Stručnou charakteristiku hry zařazujeme do teoretické části diplomové práce, abychom naznačili přednosti hry a objasnili tím její časté využívání na letních táborech. Hra je velmi rozsáhlé a složité téma, která nemůže, a ani nemá za úkol, tato diplomová práce obsáhnout. Uvádíme zde v jednoduché formě vysvětlenou charakteristiku a nástin dělení her pouze pro orientaci a doplnění tématu diplomové práce, které s hrou souvisí.

3.4.1. Definice hry

Pod pojmem „hra“ si každý může představit něco jiného. Existuje mnoho definic, které hru charakterizují. Vybrali jsme citaci z knihy Homo Ludens, která platí všeobecně pro všechny druhy her od dětské spontánní hry až po hru sportovní, jako je např. fotbal.

„Hra je dobrovolná činnost, která je vykonávaná uvnitř stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel, která má svůj cíl v sobě samé a je doprovázena pocitem napětí a radosti a vědomím, „jiného bytí,“ než je „všední život.“ Ptáček a kol. (1982, s. 40)

3.4.2. Vznik hry

Hra je starší než naše kultura. Již od pradávna si mláďata zvířat hrají a rozvíjí tak svoji obratnost, dovednost, dokonce ctí při hře určitá pravidla. U lidí tomu není jinak. Malé děti si hrají samy od sebe, aniž by je to někdo učil. Mají to dáno geneticky a hrají si rády, neboť mají ze hry pozitivní prožitek a radost. Až starší jedinci se učí hrát hry společenské, sportovní a jiné, které mají svá přesně stanovená pravidla.

Význam hry však zůstává stále stejný. Hry vznikají na celém světě. Existují hry, které vznikly před mnoha sty lety a rozšířily se po celém světě. Vhodným příkladem je skákací panák nebo hra Drábky, které jsou rozšířené po celém světě v minimálních obměnách.

3.4.3. Význam hry

Podle Zapletala (1973, str.8) „Hra je účinným prostředkem k všestrannému rozvoji těla i ducha,“ se hrou rozvíjí kompletní dovednosti člověka. Dle typu hry můžeme procvičit a rozvíjet vše. Nejzákladnějším prvkem pohybových her je pohyb, který nám tolik chybí v dnešním způsobu života. Při těchto hrách většinou procvičujeme harmonicky celé tělo. Procvičují rychlost, obratnost, sílu a vytrvalost. Existují také hry zaměřené na konkrétní část těla, kterou intenzivně rozvíjí a zdokonalují, např. skoky přes švihadlo – dolní končetiny. Řada her také rozvíjí smysly - zrak, sluch, hmat. Všechny tyto hry mají jedno společné: Zasahují do naší osobnosti a napomáhají jejímu dotvoření, aniž by si to hráč uvědomil. Pomáhají pěstovat pevnou vůli, sebeovládání a dotváří naše vlastnosti. Podle způsobu hry a reakcí na určité situace můžeme vypozařovat charakter hráče a jeho vlastnosti.

Hra má velký sociální význam. Při hře dochází k rozvoji sociálního citění hráčů, k toleranci a kolektivnímu jednání, kde se hráči učí nejen komunikovat mezi sebou, ale také společně jednat a hledat kompromisy. Hra učí snášet vítězství i porážku a hrát dle pravidel fair play. Všechny tyto zkušenosti můžeme uplatnit ve všedním životě. Ve hře to jde snáze, neboť hra má skrytou vlastnost - podmanivost a spontánnost. Dobrá hra dovede aktivovat všechny síly, udržet dlouho zájem a přimět k nejvyššímu výkonu. Z tohoto důvodu je hra nejlepší formou aktivního odpočinku, kterou lze vhodně využít při rekreaci, kompenzaci práce a sedavého způsobu života. Jaké významy jsou tedy skryty pod pojmem hra?

Při hře se pohybujeme a dotváříme strukturu těla, což příznivě působí na náš zdravotní stav. Učíme se spolupráci, toleranci, poctivosti, což kladně rozvíjí naši osobnost a vychovává nás pro běžný život. A do třetice, dozvídáme se a učíme se nové věci a dovednosti. Shrňme-li vše, můžeme tedy říci, že hra má význam výchovný, vzdělávací i zdravotní, a je proto velmi důležitá pro rozvoj člověka.

3.4.4. Využití her

Hra jde ve své podstatě použít kdekoliv a kdykoliv, záleží jen, jaký typ hry si vybereme. Na výběru hry velmi záleží. Jen dobře zvolená hra přinese maximální prožitek a splní cílený záměr. Hra je přirozený projev dětského žití, pohybu, a proto je dobré her hodně využívat všude, kde pro ni máme prostor. Můžeme ji využít k poznávání něčeho nového, kdy děti pomocí hry zábavnou formou zjistí nové informace, můžeme jí využít k procvičování znalostí, opakování, a to nejen v teoretických věcech, ale i v praxi. Hrou můžeme učit, procvičovat a zdokonalovat vědomosti, pohybové schopnosti, můžeme procvičovat obratnost, rychlost, vytrvalost. Hru můžeme použít i jako kompenzaci fyzické činnosti, psychické zátěže, pro rozbití stereotypu při vyučování, práci, volnočasových aktivit. Hra, pokud je přirozená, je velmi dobře přijatelná dětmi i dospělými. Hra může být použita samostatně, nebo v kombinaci s jinou hrou jako herní celek, který tvoří různorodou škálu pestrých variant. Každou hru také můžeme využít v řadě obměn, které dodávají hře mnoho variant a nedovolí, aby hra začala být fádni a nezajímavá.

Pokud vezmeme využití hry z pohledu cvičební jednotky, lze hru využít ve všech částech hodiny tj. v rušné části, v průpravné části, v hlavní části i v závěrečné části.

Pokud se podíváme na pobyt dětí, také hru můžeme využít ve všech částech pobytu. Z počátku použijeme hry seznamovací, pro stmelení kolektivu, poznávací. V další části použijeme hry sportovní, pohybové i vědomostní, které děti učí toleranci, ohleduplnosti, pomocí hry se dozví něco nového či se naučí nové dovednosti. V průběhu celého pobytu je dobré využívat nejrozličnější hry jak kolektivní tak i individuální. V závěru pobytu nám hry umožní vtáhnout děti do vyvrcholení děje (tábora), pomohou nám ověřit jejich znalosti a dovednosti a s pomocí hry můžeme příjemně a napínavě ukončit vícedenní pobyt.

Shrneme-li využití her, je opravdu možné říci, že hru můžeme využít kdekoliv, kdykoliv a s kýmkoliv. Záleží jen na jejím výběru a poddání dětem či dospělým.

3.4.5. Dělení her

Hry byly již mnohokrát rozděleny různými způsoby. Každý si dělení může přizpůsobit vlastní potřebě. Uvádíme několik příkladů, se kterými se můžeme setkat ve sportovní praxi.

1. Jedno z nejstarších dělení her uvedl průkopník pedagogiky v České zemi J.A. Komenský v knize Škola vševědná z roku 1651, kde se snažil prosadit názor, že hra je nejlepším prostředkem učení. Z toho také vychází při dělení her:

- národní hry – dle národnostních skupin, zvyklosti dané oblasti
- hry vedeny učitelem
- slušné zábavy
- hry zotavovací – aktivně pomáhají k odpočinku člověka
- soutěživé hry
- hry bez nebezpečí
- hry s náboženskou tematikou

(Přadka 1999)

2. Jiný pohled na rozdělení her má Rovný (1982), který se snažil o rozdělení přirozené skupiny dětských her, které vyzkoušel v praxi. Hry ve skupině obsahují stejnou rozhodující činnost, která skupinu charakterizuje.

1) zábavné a společenské hry

2) tělovýchovné hry

a) sportovní hry

b) základní hry

• pohybové - *dle vlivu na organismus*

- *dle prostředí* – v tělocvičně, na hřišti, na louce, v terénu,
u vody, ve vodě, v zimě, ve městě, na vsi

- *dle charakteru* - pohybové hry rozvíjející pohybové schopnosti

- pohybové hry v rozličném prostředí

- průpravné hry

- malé sportovní hry

- *dle dominantní činnosti ve hře*- honičky, hry skákací, přenášečí,
zaháněcí, přihrávací, odrážecí, trefovací, pálkovací,
úpolové, překážkové, orientační, branné

- didaktické – hry smyslové, paměťové, zručnostní, hudební

3. Na dělení her dle Rovného můžeme navázat používaným dělením her ze školní tělesné výchovy, které převzal Rubáš (1997) a využil jej v tělovýchovné praxi. Výstižně charakterizuje největší skupiny herních forem.

- 1) hry malé – pohybové hry, přirozené soutěže, tradiční forma přirozených lidových pohybových aktivit
- 2) hry velké – např. sportovní hry, hry, které mají již kompletní pravidla, soutěže
- 3) hry netradiční – netypické hry pro daný stát (u nás např. florball, baseball aj.)

4. Čtvrté dělení souvisí nejvíce s tématem letních táborů. Podle Neumana (2000), současného uznávaného autora mnoha děl o hrách v přírodě, se hry mohou rozdělit dle funkčnosti. Vychází při tom z průběhu akce, která je rozdělená na několik celků. V každém celku je dobré využívat jiný typ her. Jan Neuman ve své knize představil hry:

- seznamovací
- zahřívací a kontaktní
- hrátky a zábavné soutěžení
- hry na důvěru
- iniciativní a týmové hry
- hry na rozvoj komunikace a spolupráce
- hry a cvičení v přírodě
- ekohry
- závěrečné hry a rituály
- hry pro reflexi a závěrečné hodnocení

Toto dělení nám nastiňuje problém výběru her pro jednotlivé etapy programu. Dle uvedeného rozdělení se můžeme v knize velmi dobře orientovat při výběru vhodných her pro letní tábor.

3.5 Využití etapových her

Etapová hra je pojem, který se používá pro hru (námět) která spojuje více částí v jeden celek. Většinou se používá u letních táborů, kde představuje jakousi nit,

kteřá spojuje dny v kompaktní celek. Motivací pro jednotlivé části může být společný prvek, událost či příběh, který je spojuje. V dnešní době je fenoménem a módou etapové hry používat nejen při pobytech dětí, mládeže, ale i dospělých. Etapovou hru lze využít u řady dalších aktivit. Dá se přizpůsobit pro pobyty dětí ve škole v přírodě, použít při sportovních soustředěních, ale i u pobytů poznávacích a při zájezdech či táborech v Čechách i v zahraničí. Záleží na tématu a výběru motivace pro konkrétní skupinu a pobyt. Domníváme se, že dobře vybraná motivace a pestře zpracovaná etapová hra je vhodným prvkem pro oživení a zkvalitnění pobytů dětí, mládeže i dospělých.

V současnosti se etapové hry používají převážně při prázdninových pobytech, ale ne vždy je využito celé kouzlo a přednosti těchto her. Tyto etapové hry mají za úkol vtáhnout účastníky do děje a připravit jim podmínky pro prožitky a zážitky každé situace. Dle námětu se účastníci mohou ocitnout v době kamenné, středověku či dokonce v budoucnosti, děti se mohou dostat do říše pohádek či prožít dobrodružství se svým hrdinou z filmů, knih či příběhů. Sílu zážitku určují vedoucí svou přípravou, zapálením pro hru, chutí a uměním vytvořit správnou atmosféru v kolektivu. Při využití etapové hry „pouze“ pro propojenost her a dní bez využití herních a prožitkových chvil, kdy se účastníci ztotožňují s příběhem a motivací, je etapová hra dobrým pojítkem, ale může ochudit účastníky o emoce a prožitky spojené s atmosférou při využití dramatických a herních částí příběhů a her.

Etapová hra se dá využít jako pojítko, kdy dílčí hry a činnosti pobytu jsou vybírány dle námětu etapové hry, ale lze ji využít i pro ztvárnění a navození atmosféry až herního (dramatického) stylu, kdy jsou spojeny s motivací nejen hry, ale příběh či vybraná doba námětu etapové hry nás provází při každé chvíli a činnosti pobytu. Ať už se jedná o oblečení, jídlo, chování účastníků a vedoucích při hrách i mimo ně. Při kompletním využití námětu může dojít k silným prožitkům a emocím v průběhu celého pobytu.

3.6 Rozbor literatury

V dnešní době je na trhu mnoho odborné literatury a řada materiálů, které nabízejí již hotové a zpracované etapové hry a náměty pro využití na letních táborech dětí (např. brožurky z edice ETAPOVÉ HRY od nakladatelství Mravenec). Někteří autoři vychází ze svých zkušeností a snaží se sepsat aktivity pro děti, mládež

i dospělé do knih a brožur. V knize *Receptář her* od Jiřího Choura (2000) autor uvádí návod, jak lze etapovou hru vytvořit. Druhá část knihy nazvaná „samoobsluha“ je zásobníkem her využitelných nejen pro letní tábory a etapové hry. V závěru knihy uvádí příklad vyzkoušené etapové hry.

Řada knih nám nabízí zásobník her, které můžeme použít pro práci s dětmi. Některé jsou dobře přehledné a využitelné. Zkušený vedoucí dokáže sám připravit etapovou hru na téma oblíbené knihy dětí, na zajímavý příběh z filmu či historickou událost z našich dějin (např. *Harry Potter*, pohádka *O koblížkovi*, námět z filmu *Hvězdné brány* aj.). Je důležité najít námět, který bude vhodný a zaujme vybranou skupinu dětí. K samotné přípravě programu a náplni tábora pak využíváme knihy s dílčími prvky pro přípravu pobytu. Vedle zmíněné motivace jsou to převážně knihy nabízející zásobník her, rukodělnou činnost, hlavolamy, šifry, tábornické dovednosti apod. Na našem trhu je řada pěkných knih, které lze pro přípravu letních táborů použít. Uvedeme zde příklad osvědčených knih, které jsme používali při přípravě etapových her a letních táborů.

Jednou z nejstarších knih na našem trhu je *Encyklopedie her* autora Miloše Zapletala (1973). V knize uvádí 1000 her, které dělí na sedm kategorií – *hry v tělocvičně, hry na hřišti, hry na louce, hry na chodníku, hry v městských ulicích, hry v terénu, hry v místnosti*. Tyto kategorie byly vydány i jako samostatné knihy. Vedle zásobníku her autor v úvodu knihy uvádí jednoduchou charakteristiku a význam hry, kterou jsme použili pro objasnění významu hry v této diplomové práci. Kniha je přehledná, čtenář se v ní dobře orientuje, hry jsou účelně roztříděné.

Kniha *Skáče, běhá a hraje si* autorů - Kaplan, Bartůněk, Neuman (2003) je zásobníkem her pro rozvoj základních dovedností jako je běh, skok a házení. Hry jsou nesoutěživého charakteru a směřují k prožitkům, spolupráci i radosti dětí z pohybu. Hry jsou rozčleněny do tří kapitol – *Pohybové hříčky, Atletické hříčky, Atletika pro radost*. Čtvrtou kapitolou jsou *Projekty pro školu a volný čas*. Charakteristika každé hry je zobrazena symboly - ikonami, které ukazují na počet hráčů, doporučený věk, obtížnost a dobu hry. Tyto symboly jsou logické a velmi usnadňují výběr vhodné hry pro potřebu čtenáře. Kniha je přehledná a dobře využitelná v praxi.

Na hry v přírodě je zaměřena kniha Jana Neumana (2000) *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*, která nabízí zásobník zajímavých her. Kniha je rozdělena na dvě části. První část se věnuje výchově jako cestě k dobrodružství, přípravě a vedení

dobrodružných her, reflexi (zpětná vazba). Obsahuje také návod „Jak číst popisy her“. Ve druhé části jsou již uvedeny a popsány jednotlivé hry, které autor dělí do skupin dle zaměření na hry *seznamovací, zahřívací a kontaktní, hrátky a zábavná cvičení, na rozvoj důvěry, iniciativní a týmové, na rozvoj komunikace a spolupráce, hry a cvičení v přírodě, ekohry, závěrečné hry a ceremoniály, hry pro reflexi a závěrečné hodnocení*. Podobně, jako tomu bylo u předchozí knihy, jsou hry doplněny ikonami - symboly, které charakterizují jednotlivé hry, doporučenou věkovou hranici, počet hráčů, dobu trvání a náročnost přípravy. Ikony velmi dobře pomáhají při výběru hry a nastíní potřebné informace pro realizaci. Ilustrace Petra Ďoubalíka dotvářejí představu o hře. Kniha je přehledná, plná zajímavých nápadů a velmi dobře použitelná v praxi převážně na letních táborech a činnostech v přírodě.

Kniha her a činností v klubovně i venku autora Dušana Bartůňka (2002) je další knihou plnou nápadů a námětů pro použití her a činností v praxi. Vedle pohybových her zde nalezneme nabídku a zásobník nápadů pro rukodělnou činnost v klubovně, pro přípravu jídel na ohni i praktické rady pro pobyt v přírodě. Kniha má tři hlavní kapitoly zaměřené na hry na spolupráci, vnímání přírody a šifrování. Všechny náměty můžeme využít pro letní tábory a práci s dětmi různých věkových kategorií. Jednotlivé hry jsou opatřeny ikonami (symboly), které ukazují počet hráčů, vhodný věk, vhodné prostředí pro hru, denní dobu a délku programu, hry akce. Vedle klasických her jsou zde i náměty na dlouhodobější hry (programy), které můžeme použít jako celek pro schůzky, výpravy i tábory. Kniha je přehledná, plná nápadů a dobře využitelná pro praxi.

Zásobník her do tělocvičny i do přírody nabízí kniha *Pohybové hry a hraní* Ferdinanda Mazala (2000). Na úvod autor zařazuje kapitolu „Trocha teorie nikoho nezabije“, kde se věnuje problematice hry a objasňuje přípravu, řízení a obměny her. Ve druhé části nabízí zásobník her pro praxi. Pro přehled a rychlé hledání je kniha doplněna souhrnnou tabulkou, ve které uvádí číslo a název hry, doporučený věk, vhodnou část zařazení hry do vyučovací jednotky, vhodné místo hry, pomůcky a diferenciaci žáků. Dělení a charakteristika her je v tabulce nasměrována pro použití do hodin tělesné výchovy, ale řada her je využitelná i pro letní tábory. Hry mají spíše sportovní charakter, rozvíjíme při nich převážně pohybové dovednosti. V knize se čtenář dobře orientuje, k vyhledávání je vhodné využít tabulky. Kniha je dobře použitelná pro praxi TV, lze použít i pro letní tábory, kde se hry mohou přizpůsobit podmínkám tábora.

Pro menší děti je vhodná kniha *Velké kniha her – Hry v přírodě* od Brigitte Bellac (2005), která je překladem francouzské knihy *Le livre des Jeux d'extérieur* z roku 2003. Kniha je určena dětem ve věku 6 – 12 let, nabízí hry v různém prostředí a ročním období. Kniha je psána dětskou úpravou (velké písmo, obrázky) a jednotlivé hry jsou opatřeny ikonami (symboly) – věk, čas, počet hráčů, pomůcky - které napomáhají k orientaci a informují dospělého. Popisy her jsou doplněny četnými ilustracemi, které vystihují princip hry, avšak kniha je díky nim méně přehledná. Kniha je dobře využitelná, přestože se na první pohled zdá nepřehledná.

Nově se na trhu objevily knihy *Hry do kapsy* vydávané průběžně nakladatelstvím Portál, které jsou souborem her více autorů uceleným do skupin dle využití. Knihy jsou vydané v malém kapesním formátu na tvrdším papíře tak, aby si z nich čtenáři (vedoucí) mohli udělat „herní kartotéku“. Každá hra je popsána na samostatném listě, na němž je uveden název a cíl hry, potřebné pomůcky, prostředí, čas na přípravu a hru, věk, náročnost a počet hráčů. Čelní stranu listu doplňuje výstižný obrázek. Na druhé straně každého listu nalezneme popis hry, popř. poznámku pro vedoucího, reflexi, obměny. Knihy jsou velice přehledné a dobře využitelné v praxi. Nevýhodou je jejich vysoká cena vzhledem k menšímu množství informací (oproti předchozím knihám), výhodou pak dobrá přehlednost, lepší trvanlivost a praktičtější řešení (možnost využití samostatných tvrdších listů), možnost postupného rozšiřování zásobníku her ve stejné formě a úpravě.

Z knih obsahujících tábornické dovednosti uvedeme námi osvědčenou brožuru *Zálesácký rok*, kterou vydala v roce 1990 Česká pojišťovna jako příručku pro táborníky. Jsou v ní přehledně uvedeny, popsány a namalovány základní druhy uzlů, ohňů, rostlin, stop zvířat a jiné podklady pro tábornické dovednosti.

Uvedené knihy představují jen ukázkou na trhu dostupných knih zabývajících se problematikou hry. Vedoucí, kteří se věnují práci s dětmi, budou mít zajisté své oblíbené knihy, které pro přípravu letních táborů využívají. Není však v našich silách ani cílem této diplomové práce je uvádět všechny.

Shrneme-li tuto kapitolu, lze říci, že na trhu je dostatek knih pro přípravu náplně letního tábora od ucelených celků etapových her až po jednotlivé dílčí části přípravy (motivace, hry, rukodělná činnost, tábornické dovednosti apod.), které můžeme použít.

4 Cíle, úkoly, předpoklady

4.1 Cíle práce

Cílem diplomové práce je porovnat náplň a reflexi účastníků letních táborů a objasnit význam a úlohu etapové hry na letních táborech dětí jako motivačního prvku pro lepší prožitky dětí.

4.2 Úkoly práce

1. Připravit a vyzkoušet etapovou hru na letním táboře dětí
2. Představit zkušenosti z přípravy letních táborů v DDM – Domu UM Prahy 10
3. Porovnat náplň letních táborů s využitím etapové hry a sportovní tábor bez použití etapové hry dle reflexe účastníků

4.3 Předpoklad práce

Předpokládáme, že výsledky anket a slovního hodnocení budou rozdílné u táborů s využitím etapové hry a bez použití etapové hry.

Předpokládáme, že u táborů bez použití etapových her bude náplň spíše jednostranně zaměřená, činnosti se budou opakovat a pro děti bude spíše fádní bez dobrodružství. U táborů s využitím etapových her bude program pestřejší, bude využito více druhů činnosti, děti se při činnostech něčemu novému naučí a prožijí dobrodružství, které se odrazí v jejich zážitcích.

U dětí předpokládáme větší oblibu táborů s etapovou hrou.

5 Metodologická část

5.1 Úvod do problému

Dům dětí a mládeže na Praze 10 pořádá již řadu let letní tábory pro děti s využitím etapových her. Z chování dětí a opětovného pobytu na jejich táborech usuzujeme, že etapová hra je vhodným motivačním prvkem pro vícedenní pobyty. Toto tvrzení bychom chtěli potvrdit v našem výzkumu, kdy budeme porovnávat tři typy letních táborů dětí – letní tábor s etapovou hrou, sportovní tábor bez etapové hry a pobytový tábor v cizině. K výzkumu nám poslouží anketa a slovní hodnocení účastníků pobytů.

5.2 Vznik a struktura ankety

Anketa vycházela z cíle našeho výzkumu. Pokoušeli jsme se zadat takové otázky, které nám ukáží náplň pobytu, zaměření, různorodost či stejnorodost činnosti, spolupráci dětí, poznávání nového, poznávání nových kamarádů. Celá anketa by nám měla pomoci získat informace od dětí o jednotlivých typech letních táborů. Anketa (viz příloha 1) by měla ukázat na rozdíly různě zaměřených táborů. Otázky jsou formulované tak, aby nasměrovaly odpovídajícího k jasné odpovědi. U některých otázek je cíleně využita forma „výběru odpovědi“, kde sledujeme konkrétní cíl otázky.

V hlavičce ankety jsou uvedeny ryze zjišťovací údaje o pohlaví a věku účastníků. Tato část by nám měla nastínit strukturu sledované skupiny.

První otázka nám ukazuje fakt, zda se dítě již zúčastnilo nějakého jiného tábora. Tato otázka objasňuje, zda dítě má pro své odpovědi k hodnocení tábora srovnání a předchozí zkušenosti v této oblasti zájmu.

Druhá otázka dává možnost vlastního vyjádření dítěte k nejčastější činnosti na táboře. Měla by odhalit subjektivní pocity dítěte, co a jaká činnost na táboře převládala.

Třetí a čtvrtá otázka se vztahuje k táborové činnosti. Dáváme zde dětem na výběr z několika možností, které by nám měly lépe popsat činnosti na táboře. Předpokládáme, že z odpovědí na tyto otázky si uděláme obrázek o charakteru a struktuře daného tábora a o jeho náplni.

V páté otázce se ptáme na přítomnost dobrodružství na táboře. Měla by nám ukázat, zda děti na táboře byly zapojeny do dění nejen fyzicky, ale i duševně, zda měly prožitky a zážitky, zda hry byly napínavé a dobrodružné.

Šestá otázka je zaměřena na poznávání kamarádů. Měla by nám potvrdit, že tábory jsou i sociálním prostředím, kde se mezi dětmi z různých sociálních skupin bez vlivu rodičů rozvíjí oblast sociálního vnímání, navázání komunikace, soužití, porozumění.

Sedmá otázka navazuje na šestou. Subjektivním hodnocením by zde měly děti uvést zda spolupracovaly s kamarády a zda se jim to dařilo. Tyto odpovědi by nám měly ukázat a objasnit několik bodů. Měly by ukázat a potvrdit tvrzení z minulé otázky o navázání kontaktů s ostatními dětmi. Zároveň by měly ukázat, zda na táboře byly zařazovány hry pro rozvoj spolupráce a komunikace mezi dětmi. Podotázkou „šlo vám to“ sledujeme spíše schopnosti dětí, které jsou charakteristické pro každou osobu.

V osmé otázce se ptáme, zda se děti dozvěděly něco nového, popř. co. Tato otázka by nám měla pomoci objasnit a ukázat, spolu s předchozími otázkami, strukturu a náplň tábora a charakter činnosti na táboře.

Devátá otázka ukazuje, zda byl do programu zařazen výlet a kam. Odpověď spolu s odpovědí na další otázky (2-5,7,10,11) by nám měla nastínit program tábora, jeho pestrost, náplň.

Otázky deset a jedenáct ukazují na sportovní zaměření tábora a měly by zjistit, zda program na táboře nebyl jednotvárný a stále stejný.

Ve dvanácté otázce se ptáme, zda dětem na táboře něco chybělo. Je to otázka, která by nám měla ukázat, zda děti něco na táboře postrádaly. Měly by vycházet z předchozích zkušeností z jiných táborů. Měly by nám ukázat na činnosti, situace či věci, které na táboře nebyly a děti je očekávaly a přály si, aby tam byly.

Třináctá otázka je cíleně položená a sděluje, zda něco společného spojovalo dění na táboře. Měla by nám ukázat, zda na táboře byla použita celotáborová hra. Tato otázka je klíčovou otázkou pro rozdělení anket do sledovaných skupin.

Ve čtrnácté otázce se ptáme, co se dětem nejvíce líbilo na táboře. Opět čekáme subjektivní hodnocení, co se dětem nejvíce líbilo a na co budou rády vzpomínat. Tato otázka by nám měla pomoci dotvořit obraz tábora a dění na táboře.

V šestnácté a osmnácté otázce se ptáme, zda by děti jely znovu na takovýto tábor a zda byl dle jejich očekávání. Pokud ne, ptáme se, co od tábora čekaly. Tyto dvě otázky by nám měly ukázat, zda děti byly na táboře spokojené.

Sedmnáctá otázka „Těšil jsi se domů, na co“ nám má nastínit, co dětem chybělo na táboře z domácího prostředí. Bude zajímavé odpovědi porovnat, zda jsou to spíše rodiče, kamarádi v oblasti domova, domácí zvířata či věci, které děti na táboře neměly.

V závěru ankety je prostor pro vlastní vyjádření dotazované osoby k formě a zážitkům z tábora. Je zde prostor, kde by děti měly vyjádřit to, co cítí a v otázkách se neobjevilo. Mělo by nám to pomoci dotvořit představu o táboře a dětem umožnit vyjádřit své myšlenky a zážitky, které mají potřebu někomu o táboře sdělit.

5.3 Průběh získání a zpracování informací

Pro výzkum byla vybrána skupina dětí školního věku z řad široké veřejnosti. Většina táborů pro veřejnost je určena dětem ve věku 7 – 16 let. Oddíly či skupiny, které pracují s dětmi průběžně přes celý rok, mají samozřejmě věkové hranice upravené a mnohdy širší. Tyto tábory jsou však svou podstatou trochu jiné, bývají vyvrcholením celoroční činnosti a navazují na ni. Náš výzkum na ně není zaměřen. Naše sledovaná skupina je z okruhu lidí, kteří si mohou vybrat tábor, na který pojedou. Mohou si vybrat z nabídek mnoha organizací, které tábory připravují a vybrat si dle zaměření, náplně i zkušeností. Tyto tábory jsou omezeny pouze věkem a nejsou vázány na účast v nějakém klubu, oddíle, družině aj.

Naše skupina je tedy složena z dětí ve věku 7 – 16 let. Skupina byla vybrána z oblasti Čech. Dotazované děti bydlí v oblasti Šumavy – Lenora, západních Čechách – Plzeň, Středních Čechách – Praha. Tyto oblasti výběru zvolila autorka z důvodu její spolupráce se ZŠ v těchto oblastech a tím i lepší komunikace s jejich pracovníky. Při výběru lokalit jsme se snažili postihnout větší území Čech s přihlédnutím na dostupnost a objektivnost získávání anket. Při výběru těchto ZŠ a dětí z DDM – Domu UM jsme měli jistotu, že pověřené osoby problematiku výzkumu dětem vysvětlí, navedou je ke správnému vyplnění ankety a dohlédnou na samostatné vyplnění anket.

První vybranou skupinou byly děti, které se zúčastnily letního tábora (III. běh) na táborové základně Tři Studně DDM – Domu UM Prahy 10. Pro tento

tábor byla autorkou vybrána a vyzkoušena celotáborová hra. Po skončení tábora byla rozdána anketa všem účastníkům. Děti byly seznámeny s problematikou výzkumu a vyzvány k vyplnění ankety, což učinilo 41 účastníků z 65.

Po hlavních prázdninách byly ankety rozdány v několika základních školách a zájmových útvarech DDM – Domu UM, kde byly distribuovány našimi spolupracovníky. Na ZŠ v Lenoře anketu vyplnilo při odpolední činnosti v družině 27 dětí. V Plzni na ZŠ v hodině tělesné výchovy 32 dětí, ve sportovním oddíle orientačního běhu v Plzni anketu vyplnilo 23 dětí. V Praze byly ankety rozdány 34 dětem, které se v létě zúčastnily letních táborů, v zájmových útvarech DDM – Domu UM florbal, keramika a sportovní průprava.

Vyplněné ankety byly rozděleny dle odpovědí do dvou skupin. Do první skupiny „letní tábory s etapovou hrou“ bylo zařazeno 62 vyplněných anket, do druhé skupiny „sportovní tábory“ 95 anket ze všech oblastí, kde byly ankety rozdány.

Vedle ankety jsme se zaměřili na slovní hodnocení táborů dětmi, které prožily různě zaměřené pobyty. Po skončení hlavních prázdnin bylo osloveno 30 dětí na ZÚ a akcích pořádaných DDM – Domem UM, se kterými byl veden rozhovor na téma náplně, prožitků a pocitů z LT. Rozhovor probíhal formou diskuse, kdy jsme se snažili děti otázkami navést na odpovědi, které jsme zkoumali v anketě. Snažili jsme se zjistit co na táboře dělaly, jaká byla náplň a činnost, co se jim na táboře líbilo. Odpovědi byly zaznamenávány formou poznámek, kdy byly zapisovány heslovitě odpovědi dětí a počty účastníků diskuse, které se k dané odpovědi přikláněly. Poznámky byly následně zpracovány do souhrnného závěru slovního hodnocení. Jelikož nám forma rozhovoru či diskuse přijde přirozenější a pro některé účastníky pochopitelnější než forma psaná (anketa), přistoupili jsme v tomto případě ke slovnímu hodnocení. Při ústní formě můžeme položit doplňující otázky, které nám objasní nepřiliš jasnou odpověď dotázaného. Z diskuse jde také lépe vypožorovat a vyhodnotit pocity a nadšení účastníka z tábora, náplně apod. Proto jsme slovní hodnocení formou diskuse zařadili do našeho výzkumu.

Ankety byly rozděleny na dvě skupiny (LT s etapovou hrou a LT bez etapové hry) podle odpovědi na 13 otázku. Odpovědi na jednotlivé otázky byly převedeny na číslice podle klíče ano = 1, ne = 2. U odpovědí s možností výběru náležela čísla

pořadí odpovědi první varianta = 1, druhá varianta = 2, třetí varianta = 3. Číslice byly zapisovány do tabulky, kde se k jednotlivým otázkám (sloupce) vpisovaly odpovědi = číslice (řádky). Ve sloupcích (jednotlivé otázky) byla spočítána četnost stejných odpovědí - číslic (viz klíč) Počty kladných odpovědí a četnost ukazují tabulky 1. a 2. v kapitole „výsledky“. Z četností byly vypracovány výsledky. Rozhovor byl vyhodnocen dle odpovědí a subjektivního posouzení tazajícího.

Z plánované struktury se nepodařilo uskutečnit výzkum v oblasti zahraničních táborů. Informace z dostupných táborů pořádaných DDM – Domem UM, by mohly zkreslit výsledky výzkumu, neboť tábory jsou pořádány pro rodiče s dětmi. Tyto tábory se liší i svojí náplní, kde se kombinuje rekreace s klasickým táborem. Tábornická činnost je uzpůsobena podmínkám u moře a společný program je uskutečňován pouze určitou část dne. Domníváme se, že z těchto důvodů jsou tyto pobyty velice specifické a nedají se porovnat s tuzemskými pobyty dětí bez rodičů. Bylo by jistě zajímavé pro ně vytvořit vlastní výzkum zaměřený na program pro rodiče s dětmi s využitím celotáborové hry.

6 Praktická část

V této části uvádíme praktické poznatky získané při vlastní realizaci projektu diplomové práce a z přípravy letních táborů v DDM - Domu UM, ve kterém autorka 5 let pracuje, a z předchozích zkušeností autorky z přípravy letních táborů, které se věnuje 15 let. Nejedná se o teoretický úvod k organizaci letních táborů.

6.1 Typ tábora

Rozhodneme-li se uspořádat letní tábor, je nutné si předem stanovit typ tábora podle zaměření a typu ubytování. V následující kapitole uvádíme nástin možnosti ubytování při letních táborech v přírodě.

Ubytování v budově

Tento typ ubytování se využívá převážně u menších dětí, pro které skýtá lepší a jistější zázemí. Ubytování v budově nám nabízí dobré zázemí v případě nepřízně počasí. Nevýhodou bývá svázanost pohybu. Je nutné zajistit dva režimy pro děti – pohyb a činnosti v budově a venku na rozdíl od ubytování např. ve stanech.

Při výběru ubytování v budově bychom měli zohlednit umístění budovy, dostupnost lesa, přírody, vyžití a okolí budovy (sportoviště, louka, koupání), úroveň a styl ubytování (dle potřeb tábora – několikálůžkové x mnohalůžkové pokoje, umývárny – společné x na pokoji apod.).

Ubytování v chatkách

Toto ubytování je často vyhledávanou formou pro využití letních táborů. Jedná se o kombinaci dobrého zázemí noclehu a volnosti pohybu venku. Úroveň ubytování v chatkách může být také různá. Chatky mohou být vybaveny pouze pro přespání (postel, poličky popř. stůl) či je jejich vybavení rozšířeno i o sociální zařízení, kuchyňku apod. Pro letní tábory dětí, kde máme k dispozici zázemí kuchyně s jídelnou jsou dostačující chatky pro přespání. I při výběru chatového tábora bychom měli přihlížet k okolí a umístění tábora. Chatový tábor může být součástí rekreační oblasti, obce, města, nebo je postaven v přírodě bez civilizace. Každé umístění skýtá výhody i nevýhody. Tábor u civilizace je zárukou dostupnosti pomoci, zásobování, lehčí dopravy. Při umístění přímo v přírodě má tábor kouzlo samoty,

odloučení, sejetí s přírodou, můžeme zde více využívat principy táboření, učit děti žít v přírodě apod.

Ubytování ve stanech

Stanový tábor je možné postavit dle námi zvolené lokality a místa. Výběrem místa můžeme ovlivnit prostředí tábora, které nám bude vyhovovat (samota v lese, louky, blízkost vodní plochy, řeky, dostupnost, blízkost civilizace apod.). Nevýhodou stanových táborů je závislost na počasí. V nepříznivém deštivém a chladném počasí nemáme zázemí pro alternativní program v suchu budov. Naproti tomu nabízejí tyto tábory dobré skloubení programu s přírodou, netradiční podmínky pro děti, jsou vhodným zázemím pro osvojování tábornických dovedností a žití v přírodě.

Stanové tábory dle charakteru mohou navodit i atmosféru celého tábora.

Uvádíme zde tři typy „stanové zástavby“:

- tábory se stany bez podsady – klasické stany dostupné na trhu, využívají se především u putovních táborů
- tábory se stany s podsadou – lepší zázemí pro ubytování v případě deště, trvalé místo po celou sezónu
- tee – pee – speciální stany (indiánského typu), mohou mít i dřevěnou podsadu

Vedle typu ubytování máme možnost výběru umístění tábora. Tábory mohou být umístěny v blízkosti měst, vesnic či obcí, v přírodě, v lese, na horách, u vodních ploch apod. Záleží na zaměření tábora, jaké prostředí bude nejlépe splňovat podmínky pro uskutečnění programu (výlety, hry, kultura, vodní sporty, turistika apod.).

6.2 Příprava letního tábora

S přípravou letního tábora musíme začít s dostatečným předstihem. Pokud pojedeme na místo, kde stojí pevná táborová základna, je příprava jednodušší. V tomto případě se zaměříme především na přípravu programu pro děti, který je dle našich zkušeností je dobré připravovat průběžně. Pro větší skupinu dětí (nad 50) je dobré se přípravou etapové hry zabývat 5 – 10 měsíců předem. Samozřejmě záleží na čase, který přípravě denně věnujeme, na personálním, technickém zajištění apod.

S přípravou tábora bez stálé základny je nutné začít dříve, s výběrem místa, technickým zázemím apod. je vhodné začít 10 – 12 měsíců předem.

6.2.1. Výběr tábořiště

Podle našich zkušeností je vhodné v letních měsících vybírat místo v blízkosti lesa, který skýtá úkryt před teplými slunečními paprsky. Pokud se v blízkosti vybraného místa nachází možnost koupání, je to výborné plus pro pozici tábora. V některých místech je koupání řešeno mobilními bazény či venkovními sprchami, jinde je přímo možnost využít přírodních a stávajících vodních zdrojů (rybník, potok či veřejné koupaliště).

Důležitým prvkem při výběru místa je zázemí v případě nepříznivého počasí. Ať už se jedná o klubovnu v budově či zřízení klubovny postavením velkého vojenského stanu, je dobré na tuto variantu myslet a s možností špatného počasí počítat dopředu. Pršet může i 14 dní a program tábora musí běžet a fungovat ve sluníčku i v dešti. Krytá klubovna (přístřešek, stan) je vždy vhodná a praktická.

Zajištění stravy. V místech ubytování se stravováním je nutné domluvit předem vhodný jídelníček a zajištění celodenního pitného režimu pro děti, což lze řešit volně přístupnými várniciemi s čajem či šťávou. Pro děti školního věku je vhodné zajistit stravu 5 x denně, pro děti staršího školního věku (II. stupeň, střední školy) je dobré doplnit navíc ještě druhou večeří (chléb s máslem, džemem, pomazánkou apod.)

V místech bez pevné základny, tábor na tzv. „zelené louce“, je třeba připravit a zajištění tábořiště věnovat patřičnou pozornost. Začátek příprav je vždy spojen s výběrem tábořiště. Je vhodné si vytipovat pár míst a sledovat, když je sucho, mokro, jaké jsou vlastnosti tábořiště v těchto situacích. Je zde slunce ráno, večer, celý den, je zde možnost se přes den schovat do stínu, je možnost postavit stany na místo chráněné proti větru, slunci, v době delších dešťů je povrch tábořiště mokrá, ale dobře se voda vsakuje, či je po dešti tábořiště rozblácené, mokré, voda se nevsakuje a dlouho vysychá. Samozřejmě nejsou tato kritéria prioritním bodem výběru, ale můžeme jimi předejít mnohým nesnázím. Máme-li možnost si vybrat, přihlédneme k nim, máme-li místo pevně dané, pomohou nám předejít problémům, které v dané situaci mohou nastat. Termín tábora je předem daný, počasí si můžeme

přát, ale neovlivníme ho. U místa, kde za deště vzniká a dlouho zůstává velké množství bláta, můžeme mít připravenou zálohu „zpevnění“ stěžejních míst (dřevěné palety, hobliny apod.), které napomohou ke zlepšení povrchu v některých částech tábora (kuchyň, jídelna, umývárna apod.) Dalším kritériem při výběru tábořiště jsou možnosti zajištění provozu. Musíme si uvědomit a zjistit, zda je v místě možnost napojení na elektrickou energii či je nutné řešit osvětlení jinou formou, je v místě či poblíž zdroj pitné vody, nebo budeme muset vodu dovážet, lze čerpat vodu pro hygienu, nebo je nutné i tu zajistit mobilně, kde je možné skladovat potraviny, zda budeme muset vybudovat mobilní „spižírnu“, bude vhodné na místě zbudovat provizorní suché toalety či zajistit mobilní chemické. Podmínky, které musíme dodržet, jsou uvedeny a řízeny vyhláškou 148, ze dne 24. března 2004, kterou se mění vyhláška č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti a vyhláška Ministerstva zdravotnictví ze dne 2. března 2001 o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti - Změna: 148/2004 Sb.

Tato vyhláška upravuje hygienické požadavky na umístění, prostorové podmínky, ubytování, osvětlení, vybavení a úklid, zásobování vodou, odstraňování odpadků a splaškových vod, stravování a režim dne zotavovacích akcí. Dále tato vyhláška upravuje skupiny potravin, které nelze na zotavovacích akcích pro děti používat. Určuje i podmínky pro použití některých potravin. Vedle toho obsahuje i oblast zdravotnické péče na vícedenních pobytech. Určuje potřebnou náplň kurzu první pomoci pro zdravotníka zotavovacích akcí a škol v přírodě, vzor posudku o zdravotní způsobilosti dítěte k účasti a minimální rozsah vybavení lékárničky. Stanovuje také počet záchodů, kohoutů a umyvadel pro každodenní hygienu včetně nutnosti zajistit 1x za týden možnost hygieny v teplé sprše či sauně. (web 3)

Před přípravou tábora a výběrem tábořiště je dobré si tuto vyhlášku prostudovat a brát na ni zřetel. Jsme schopni a za jakých podmínek ve vybraném táboře kritéria dodržet? Touto otázkou se musíme zabývat již v začátcích výběru tábořiště.

Po vytipování lokality musíme vyhledat majitele pozemku a požádat o povolení ke stavbě tábora, po schválení zajistit všechny potřebné podmínky pro provoz tábora - pitnou vodu, vodu pro hygienu, toalety, kuchyni, místo pro skladování potravin, zajištění zásobování potravinami, přístřešek pro jídelnu, společný prostor pro nepřízeň počasí, ubytování pro účastníky a vedoucí, zajištění „marodky“, zjištění nejbližší lékařské pomoci a ohlášení termínu, místa tábora a počet účastníků.

6.2.2. Personální zajištění

Po (či v průběhu) zajištění místa a stravy, můžeme začít se samotnou přípravou tábora a jeho programu. Nutné je si uvědomit, kolik pracovních sil a vedoucích budeme potřebovat. Vycházíme z počtu dětí a situace, kde tábor bude probíhat. U táborů v táborových základnách či rekreačních objektech nám odpadá starost se sháněním pracovních sil na zajištění provozu tábora (kuchyně, úklid aj.). Na táborech s vlastním vařením musíme počítat s min. 1 osobou na vaření v případě pomoci dětí při přípravě a mytí nádobí. Pokud děti chceme z přípravy vynechat, je zapotřebí (dle počtu dětí) počet osob do kuchyně navýšit. Dalším pracovníkem je zdravotník. Při větším počtu dětí (dle zkušeností nad 20) je vhodné mít samostatného zdravotníka, který nebude mít jinou časově náročnou funkci a bude vždy k dosažení v táboře. V případě onemocnění dítěte s ním může bez problémů odjed k lékaři či s nemocným setrvat v táboře bez narušení dalšího běhu tábora v důsledku nedostatku vedoucích. Jeden zdravotník může mít na starosti max. 80 dětí.

Počet vedoucích se také odvíjí od počtu dětí a typu tábora. Musíme zvážit ekonomicky, kolik vedoucích potřebujeme. Přitom musíme dbát na dostatek lidí pro bezpečné zajištění tábora. Vhodnou kombinací jsou vedoucí a praktikanti. Praktikant pomáhá vedoucímu při přípravě a vedení dětí. Pro orientaci uvádíme příklad: při uskutečnění táborů, pořádaných DDM – Domem UM, s počtem 60 – 70 dětí, jsme využívali jednoho vedoucího + praktikanta na každých 10 - 12 dětí, mimo to je na táboře přítomen 1 sportovní vedoucí, který má na starosti sportovní sklad, sportovní turnaje, pomáhá s přípravou etapových her (společný program pro všechny oddíly), zdravotník a hlavní vedoucí, který má za úkol koordinaci a chod tábora a přípravu společného programu. Praktikanti musí být starší 15 let a pomáhají oddílovým vedoucím s dětmi. V oddíle plní funkci pomocnou, řídí se pokyny oddílového vedoucího.

Při výběru a počtu vedoucích a praktikantů záleží na stáří dětí a typu tábora. Každý hlavní vedoucí by měl předem zvážit, kolik spolupracovníků bude potřebovat.

O vedoucích je vhodné zjistit podrobné informace o jejich vzdělání, zkušenosti s prací s dětmi, osobně se s nimi seznámit. Pokud máme před táborem dostatek času, je vhodné udělat několikadenní (víkendové) setkání, které pomůže k seznámení a poznání vedoucích, umožní nám realizovat poučení o bezpečnosti při

práci s dětmi, základy první pomoci, seznámit se strukturou, formou a průběhem tábora. Toto setkání může proběhnout i formou hry, kdy se nejedná jen o přednášky, ale vedoucí si vyzkouší různé situace, které mohou nastat a učí se, jak v nich reagovat (simulace požáru, první pomoci apod.). Společný víkend napomáhá stmelení kolektivu a usnadňuje další spolupráci při přípravě tábora.

6.2.3. Příprava etapové hry

Etapová hra je motivační prvek tábora, který má děti upoutat, zaujmout, vytvořit touhu hru dohrát až do konce a v průběhu splnit všechny úkoly z ní vyplývající. Pro dobrý výsledek a vyznění hry musí být připraven plán etapové hry s pestrou náplní. Je dobré střídat hry zábavné, rozvíjející osobnost, hry soutěživé pro vybití energie. Do etapové hry je vhodné zařadit manuální činnost, výlety či procházky, prohlubování znalostí. S dobře vybranou motivací mají děti rády i hru, kterou už znají nazpaměť. V klasické podobě je nebaví, při použití obměny a motivace se pro ně stává hrou novou, zajímavou. Dobrým příkladem je stopovaná. Jednou jdou děti zachránit princeznu, jindy najít poklad nebo hledají doupe loupežníků. Pokaždé je použit stejný princip hry s použitím jiné motivace a děti jsou vždy vtaženy do děje.

Příprava etapové hry začíná vymyšlením tématu. Téma a celou strukturu táborové hry přizpůsobujeme věku dětí. Cílem je děti hrou a náplní zaujmout.

Při etapových hrách se snažíme děti vtáhnout do děje, aby dané téma (příběh) prožívaly. Např. při hře na středověk je snahou vtáhnout děti do děje, doby a zažít atmosféru středověku. Tématu se přizpůsobí celý tábor (program, místo, oblečení apod.). K tématu tábora vymýšlíme a hledáme vhodné hry, které děti zaujmou a pomohou jim se do děje vžít. V těchto etapových hrách je snaha děti zapojit aktivně, aby projevily svoji důvtipnost, odvahu, bojovnost, zručnost tak, aby se při hrách mohli seberealizovat každý jedinec. Etapové hry mají za úkol děti přenést do světa fantazie a umožnit jim se oprostit na táboře od běžného života. Nabízejí prožít příběh, který znají např. ze světa dětských hrdinů. Umožňují dětem zažít některé své představy a sny.

Pro opravdovost příběhu je vhodné používat při etapových hrách kostýmy, které umocňují atmosféru děje. Jednoduchá scénka při ranním nástupu zaujme všechny diváky a naladí je do dalšího pokračování hry. V některých situacích je

dobré do hry či scénky zapojit děti. Pro slavnostní atmosféru nástupů i celého pobytu je dobré si s dětmi vytvořit společný oděv, vlajku či jiné symbolické maličkosti, které se hodí do tématu hry. Při realizaci her záleží na podání a předání námětu dětem.

Po určení tématu je potřeba vymyslet děj, příběh, na který pasujeme jednotlivé hry a činnosti na táboře. K tomu je dobré si vytvořit schéma tábora a jednotlivé činnosti si do něj vpisovat v harmonickém postupu tak, jak jej předpokládáme dělat na táboře (viz tabulky v příloze 2).

Po vytvoření celkového harmonogramu rozpracováváme podrobný plán činností. Vypíšeme podmínky pro hru, seznam potřebného materiálu, náročnost prostoru a jiné body, které jsou pro danou hru důležité.

6.3 Shrnutí přípravy letních táborů

Na začátku je důležité si stanovit cíl tábora, co od něj očekáváme a podle toho vybrat typ ubytování (stany, tee-pee, chatky, budova), stravování a dopravy. Pro každou akci je nutné zpracovat rozpočet, který nám ukáže finanční možnosti. V rozpočtu počítáme s náklady na ubytování, stravu, dopravu, personální zajištění, materiál, lékárnu. Počet spolupracovníků vybíráme dle kapacity a náročnosti pobytu a doporučujeme provést výběr vhodných kandidátů na jednotlivé pozice (zkušenosti, vzdělání, odbornost, osobní vystupování, doporučení aj.). Vhodné je s vedoucími sepsat smlouvu, kde se zavazují práci vykonat a která určuje, za jakých podmínek bude vykonána (DPČ, DPP, DSP). Po zajištění všech technických částí (ubytování, stravování, doprava, personál) přichází na řadu příprava programu a náplně tábora, zpracování časového harmonogramu a obsahu jednotlivých částí (etap) pobytu. Před akcí, pokud nemáme již předem dané účastníky (oddíly s celoroční činností dětí), je nutné provést propagaci zajistit přihláškový systém, přihlášky včetně souhlasu zákonných zástupců a zdravotní způsobilosti dítěte.

V další etapě přípravy již rozpracováváme a zajišťujeme jednotlivé části programu (hry, činnosti) včetně zajištění materiálů. Letní tábory vyžadují pečlivou přípravu a zajištění zázemí. Přípravě technického zázemí tábora musíme věnovat velkou pozornost. Technické zázemí musí splňovat všechny podmínky stanovené vyhláškou 148/2004 Sb. Při přípravě programu záleží na vedoucím, kolik času je ochotný obětovat a jak pestrá bude náplň tábora. Pokud vedoucí k etapové hře nemá vztah, není mu blízká ani nemá chuť jí připravovat, je lepší přípravu směřovat pouze

k jednotlivým hrám a náplním pobytu. V konečné fázi uskutečnění tábora záleží na vedoucích, jejich zapojení a chuti dát do programu vše, co do něj mohou vložit. Není ani tak důležité, zda hry a činnosti něco spojuje, i když z hlediska motivace je etapová hra vhodným pojítkem činností na táboře.

Pro shrnutí etap přípravy uvádíme tabulku, která ukazuje na jednotlivé body přípravy a může posloužit jako vodítko při plánování letního tábora.

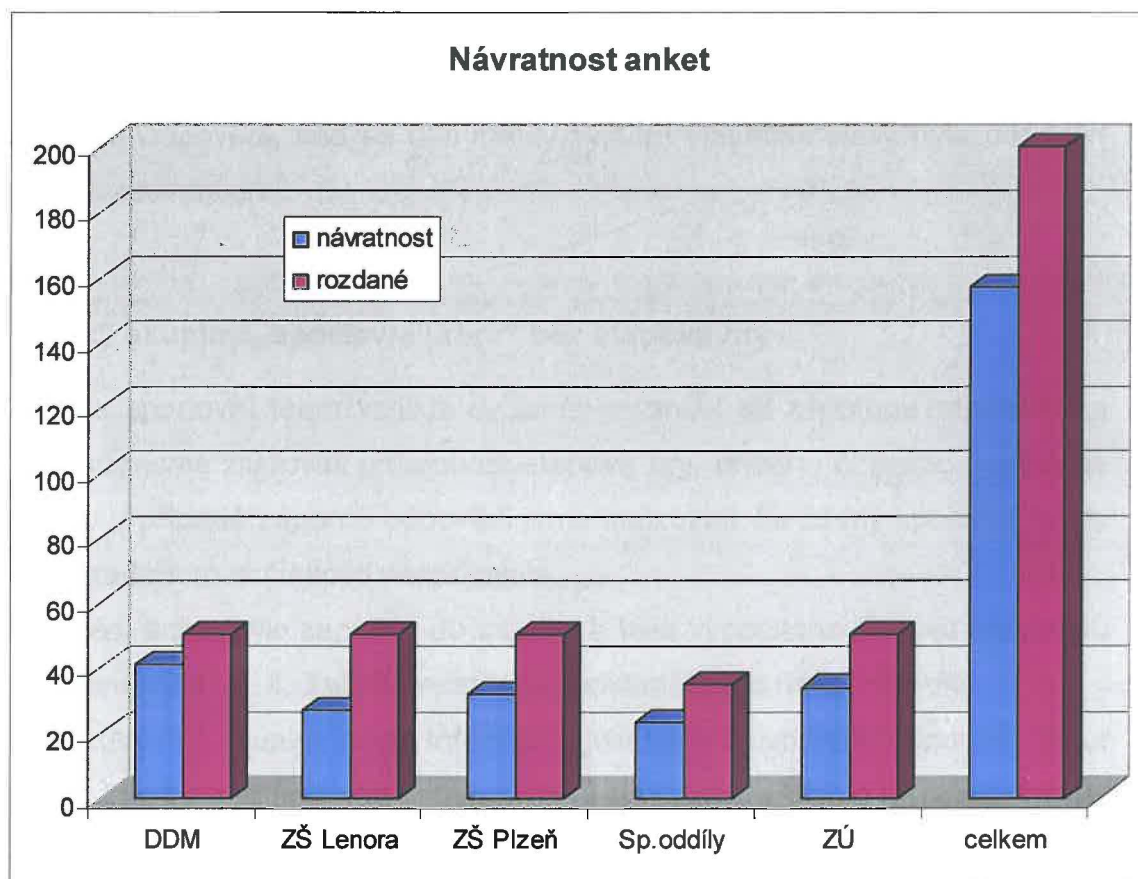
Etapa přípravy		Doporučení
Tábořiště	stálá základna x zelená louka	povolení od majitele pozemku, typ ubytování vč. marodky, lékařská pomoc – ohlášení tábora (místo, počet lidí)
Výběr tábořiště	místo	blízkost lesa (+), voda na koupání (+), zázemí proti dešti
zelená louka (bez stálé základny)		povrch tábořiště, chráněné místo (vítr, voda, slunce), WC, zdroj pitné vody elektrická energie
Podmínky dány vyhláškou 148, ze dne 24. března 2004; (148/2004 Sb.)	strava	jídelníček, pitný režim, sklad potravin, místo pro odpad, pitná voda, kuchyň, přístřešek pro jídelnu, zásobování potravinami
- " -	zdravotník	kvalifikace dle vyhlášky 148, lékárna, marodka, nejbližší lékařská pomoc
- " -	sociální zařízení	WC - počet, umývárny – počet kohoutků, sprcha, pitná x užitková voda
- " -	režim dne	časový harmonogram dne (obecný)
Personální zajištění	zdravotník	dle počtu dětí – samostatná funkce či jeden z vedoucích, 1 zdravotník max. 80 dětí
Zabezpečení provozu	kuchyně, úklid	kuchaři, úklid tábora – počet, pomoc dětí (ano x ne)
Vedoucí	a praktikanti	počet, kvalita (vzdělání, zkušenosti), školení, podíl na přípravě tábora
Příprava etapové hry	téma	přizpůsobit věku dětí, trendům doby
	časový harmonogram	tabulka dění, činností, zaměření dle dnů, časový harmonogram (dopolední činnost, odpolední činnost apod.)
	plán her	příprava jednotlivých her a činností (podmínky, pomůcky)

7 Výsledky

První část sledované skupiny tvoří děti letního tábora na Vysočině na táborové základně Tři Studně provozovaných DDM – Domem UM Praha 10, pro který autorka připravovala etapovou hru. Anketa byla osobně rozdána autorkou všem účastníkům tábora. Vyplněné ankety odevzdalo 41 dětí z 65, což náleží 63% návratnosti. Na ZŠ v Lenoře a Plzni, kde byly ankety rozdány a po vyplnění vybrány našimi spolupracovníky, bylo vyplněno a vráceno 59 anket ze 100. Ve sportovních oddílech v Plzni a zájmových útvarech DDM – Domu UM UM bylo rozdáno autorkou a pracovníky DDM 80 anket, z nichž děti odevzdaly 57.

Návratnost anket ukazuje graf

Graf č. 1 - návratnost anket

Ankety byly dle obsahu odpovědí rozděleny do skupin – letní tábory s využitím etapové hry o velikosti 62 anket a sportovní tábory bez použití etapových her o velikosti 95 anket. V rámci výzkumu byla provedena diskuse se 30 dětmi na

téma „letní tábory a jejich hodnocení“. Odpovědi byly zaznamenávány formou poznámek, kdy byly zapisovány heslovitě odpovědi dětí a počty účastníků diskuse, které se k dané odpovědi přikláněly. Poznámky byly následně zpracovány do souhrnného závěru slovního hodnocení. Při hodnocení byl brán zřetel na subjektivní hodnocení tázajícího s přihlédnutím na chování, mimiku a pocity účastníků táborů. Slovní hodnocení by mělo napomoci objasnit problematiku našeho zkoumání.

Při zpracování anket byly jednotlivé odpovědi vpisovány do tabulky. Odpovědi na jednotlivé otázky byly převedeny na čísllice podle klíče ano = 1, ne = 2. U odpovědí s možností výběru náležela čísla pořadí odpovědi první varianta = 1, druhá varianta = 2, třetí varianta = 3. Čísllice byly zapisovány do tabulky, kde se k jednotlivým otázkám (sloupce) vpisovaly odpovědi = čísllice (řádky). Ve sloupcích (jednotlivé otázky) byla spočítána četnost stejných odpovědí - čísllic (viz klíč) Počty kladných odpovědí a četnost ukazují tabulky 1. a 2. v kapitole „výsledky“.

Pro přehlednost byl vytvořen graf kladných odpovědí (graf č.2), který srovnává odpovědi skupiny „letní tábory s etapovou hrou“ a „sportovní tábory bez etapové hry“. U odpovědí, kde se děti mohly vyjádřit vlastními slovy byla odpověď posouzena zpracovatelem.

7.1 Výsledky skupiny „sportovní tábor“ bez etapové hry

Skupina sportovní tábor vznikla vyčleněním anket se zápornou odpovědí na 13 otázkou, kde jsme zjišťovali přítomnost etapové hry, příběhu či jiného pojítka na letním táboře. V případě záporné odpovědi jsme usuzovali, že žádný společný motiv ani etapová hra táborové činnosti nespojovala.

Odpovědi anket byly zapsány do tabulky a byla vypočítána četnost odpovědí, která je uvedena v tab. č. 1. Tato četnost byla podkladem pro naše výsledky.

Charakteristika skupiny podle informací zjištěných z úvodních odpovědí anket nám ukazuje, že více než polovina dotázaných (64%) byla na táboře již poněkolkáté. Dotazovaní mají při odpovědích možnost porovnávat daný tábor, jeho náplň, kolektiv aj. se zážitky z jiného vícedenního pobytu.

Navzdory očekávání, kdy jsme se domnívali, že sportovní náplň tábora bude monotónní a jednotvárná, odpovědělo 85% dotázaných, že byla činnost na táboře různorodá. Je dobré, že i bez využití etapové hry, která různorodosti nahrává, je snaha zařazovat rozličnou činnost a vytvářet pestrý program. Nasvědčují tomu i

odpovědi na otázku, zda děti na táboře hrály spíše sportovní, bojové či míčové hry. Jednoznačné odpovědi se rovnoměrně rozvrstvily kolem 20% na každou odpověď, ale 40% dotázaných odpovědělo kombinací nabízených možností. To znamená, že zaškrtnli více připravených odpovědí (možností). Nasvědčuje to pestrému programu, kdy se vedoucí snažili zařadit různorodé hry a varianty pohybové činnosti.

Další otázka se týká dobrodružství na táboře. Opět nás odpovědi směřují k domněnce, že se na táboře vedle sportu hrálo mnoho her a dělala se řada činností, která vyvolaly v dětech napětí a dobrodružství. Z výsledků je patrné, že 86 % dotázaných se na táboře s dobrodružstvím setkala.

V šesté otázce jsme zjišťovali, zda letní tábory napomáhají navazovat nové kontakty, poznávat nové lidi, kamarády. Z odpovědí je patrné, že 87 % dětí na táboře poznalo nové kamarády. Tím byly nuceny komunikovat s pro ně cizími lidmi, navazovat nové kontakty, přizpůsobovat se prostředí a kolektivu. Potvrdila se naše domněnka, že letní tábory jsou pro děti možností získávat zkušenosti v komunikaci a jednání s lidmi, kteří nepatří do našeho domácího ani blízkého okolí (např. škola, kamarádi z ulice apod.). Vedle sportovního cíle tábory plní funkci socializace, kde se děti učí jednat v pro ně neznámých situacích, kdy jsou odkázány samy na sebe a na své dovednosti v komunikaci.

Sedmá otázka byla zaměřena na spolupráci dětí. U sportu, zvláště kolektivního, je spolupráce velmi důležitou částí. Dle dotázaných jim spolupráce z 91% nedělala problémy. Navážeme zde na předchozí odpověď. I zde se potvrzuje, že děti jsou schopny navázat kontakt mezi sebou a využít spolupráce k dosažení svých cílů. V dětském věku je rozvoj komunikace a spolupráce velmi důležitou součástí. V mladším školním věku se spolupráce velmi dobře trénuje. Děti nemají samy před sebou ještě tolik ostychu jako dospělí.

Osmá otázka nám objasňuje problém nového poznání. 77% dotázaných uvedlo, že se něčemu novému naučili. Vedle sportovních činností byly v odpovědích uvedeny i nové hry.

Na otázku, zda byl během tábora do programu zařazen výlet, 80% dotázaných odpovědělo kladně.

V desáté otázce, se ptáme, zda si děti zasportovaly. V našem případě kladně odpovědělo téměř 92% dotázaných. U sportovních táborů se účast sportu předpokládá, proto vysoké procento kladných odpovědí není překvapením.

Přestože první část ankety ukazovala na pestrost a různorodost programu, jedenáctá otázka toto tvrzení z části vyvrací. Na dotaz: „Opakovaly se některé hry na táboře?“ odpovědělo 68% dotázaných „ano“. Příkladáme toto tvrzení faktu, že sportovní hry často zařazované do sportovních táborů mohou být jednotvárné, a proto se domníváme, že většina dotázaných odpověděla kladně. Opakování sportovních her s sebou přináší i jisté výhody: promýšlení taktiky, lepší provedení a cílené přemýšlení při pohybu.

Odpovědi na dvanáctou otázku mnoho neprozradily. Tázali jsme se, co dětem na táboře chybělo. Pouze 14% dotázaných něco chybělo, 37% nechybělo nic a neuvěřitelných 49% odpovědělo nevím. Tento výsledek nás trochu překvapil. Očekávali jsme, že děti, které nejsou poprvé mimo domov budou mít více vyhraněný názor, co jim na táboře chybělo. Je pravda, že pokud odpověď zní nevím, s největší pravděpodobností odpovídajícímu nic závažného nechybělo. Dle odpovědí, které uváděli dotázaní, jim na táboře chybělo něco, co nechali doma. Vedle pro tuto dobu populárního počítače, to byly rodiče, domácí zvířata či sourozenci.

Třináctou otázkou, zda něco spojovalo činnosti na táboře (celotáborová hra, společné motto aj), jsme pole dotázaných rozdělily na polovinu. 51% odpovědělo ano, 49% ne. Kladné odpovědi však vyvrací doplňující otázka, ve které jsme se ptali, co činnosti spojovalo. Pokud děti na tuto otázku neodpověděly, byly zařazeny do skupiny táborů bez etapových her.

V poslední části ankety jsme zjišťovali, zda by děti na tábor jely znovu, zda se těšily domů a zda byl jejich tábor dle jejich očekávání. Z výsledků vyplynulo, že z 80% by na takovýto tábor jely znovu a byl podle jejich očekávání.

Shrneme-li výsledky v celek, můžeme říci, že hodnocení sportovního tábora dopadlo nad očekávání kladně. Z výsledků je patrné, že děti měly pestrý program, dozvěděly se nové věci nejen z oblasti sportu, poznaly nové kamarády a snažily se s nimi spolupracovat. Dobré mínění o sportovních táborech potvrzuje v neposlední řadě i fakt, že většina dotázaných dětí by na tábor jela znovu.

Tabulka č. 1

Výsledky ankety od účastníků sportovního tábora

Tabulka ukazuje výsledky ankety účastníků sportovního tábora bez etapové hry. Řádky označují číslo otázky ankety, sloupce počet odpovědí a četnost jednotlivých variant odpovědí.

číslo otázky ankety	počet odpovědí / četnost						kombinace odpovědí
	ano 1 var	četnost v %	ne 2 var.	četnost v %	nevím 3 var	četnost v %	
1	34	35,8	61	64,2			
2							
3	81	85,3	14	14,7			
4	21	22,2	18	18,9	18	18,9	37 = 40%
5	82	86,3	13	13,7			
6	83	87,3	12	12,7			
7	87	91,6	8	8,4			
8	74	77,9	21	22,1			
9	76	80	19	20			
10	87	91,6	7	7,4			
11	65	68,4	30	31,6			
12	14	14,7	35	36,9	46	48,4	
13	49	51,6	46	48,4			
14							
15							
16	81	85,3	14	14,7			
17	20	21	17	17,9	58	61,1	
18	75	78,9	20	21,1			

7.2 Výsledky ankety letních táborů s využitím etapové hry

Ankety pro účastníky letních táborů byly rozdány přímo po skončení tábora a po prázdninách v několika základních školách. Věk dětí se pohyboval od 8 do 16 let. Průměrný věk sledované skupiny je obdobně jako u sportovního tábora 11 let. Tato skutečnost je dána faktem, že na letní tábory bez rodičů jezdí děti většinou od 7 let a po přechodu na střední školu zájem o letní tábory klesá. Tito mladí lidé hledají nové zkušenosti na jednoduchých brigádách a pokud vyjíždějí do přírody, vybírají si z nabídek konkrétně zaměřených pobytů pro mládež (voda, kola, lezení, turistika apod.). Pokud chtějí dospívající na letní tábor jet, spíše využívá možnosti se táborem účastnit jako praktikant a tím prožít tábor s dětmi a předat jim své zkušenosti. Sami se učí v těchto chvílích odpovědnosti a zodpovědnosti, učí se vnímat jistou strukturu a pravidla organizovaných akcí.

Výsledky ankety letních táborů byly stejně jako u sportovních táborů zapsány do tabulky (viz tab. č.2), ve které byly zaznamenány počty stejných odpovědí a vypočítána četnost v % u každé otázky. Výsledky odpovědí na jednotlivé otázky jsou okomentovány v následujícím textu.

Naše sledovaná skupina probandů je obdobně jako u sportovního tábora „zkušená“. Poprvé na táboře nebylo 79% dotázaných. Mohou tak opět své zážitky srovnávat a promítnout své zkušenosti do odpovědí.

Dle předpokladů 92% dotázaných odpovědělo, že činnost na táboře byla různorodá. U letních táborů s etapovou hrou se předpokládá pestrý program, kde nechybí mnoho her a dobrodružství.

Z výsledků ankety vyplývá, že činnost na táboře byla přizpůsobená programu. 18% dotázaných odpovědělo, že na táboře hrály převážně sportovní hry, 29% odpovědělo hry bojové, 14% hry míčové a 34% zaškrtnulo více možností, což znamená, že na táboře hrály kombinaci her sportovních, bojových i míčových. Rozložení odpovědí potvrzuje naši domněnku, že na táboře se využívají různorodé hry.

S etapovou hrou souvisí i dobrodružství, které může mít více podob. Někdy stačí napětí ze hry, jindy jde o bojovou hru v lese a jindy se jedná o noční hru, kde je dobrodružství spojeno se strachem a překonáním jistých obav z něčeho neznámého. Dobrodružství na táboře zažilo (či si uvědomilo) 95% dotázaných.

Podobně jako tomu bylo u sportovních táborů téměř 97% dotázaných potvrzuje navázání nových kontaktů s kamarády. I zde dochází k rozvoji sociálního vnímání a chování dětí mimo rodinný kruh, kdy se děti musí spolehnout na komunikaci a samy na sebe.

Zajímavým výsledkem je odpověď všech dotázaných, tedy 100% odpovědí, na otázku, zda spolupracovali s kamarády. Domnívali jsme se, že při táborových hrách je spolupráce mezi dětmi nutná. Toto tvrzení se nám potvrdilo. Tato skutečnost nám ukazuje, že tábory pro děti jsou i výchovnou součástí jejich života, kde se vedle jiného učí tolerovat, spolupracovat a řešit problémy a situace s ostatními.

Na výše uvedené navazuje kladná odpověď 82% dotázaných na otázku, zda se naučili něco nového. Letní tábory jsou i výchovným prvkem pro život v přírodě. Zde by se děti měly učit poznávat přírodu, správně s ní zacházet, umět se v ní chovat, pohybovat i žít. Období a místa táborů, které jsou většinou umístěné v přírodě, tomu nahrávají. Léto je obdobím, kdy děti nechodí do školy a kompenzují učivo aktivním pohybem a poznáváním života mimo školu, město.

Na poznávání naší kultury a míst republiky, jako součásti tábora, ukazuje otázka devátá, která se táže na přítomnost výletu na táboře. Výlet na táboře potvrdilo 90% dotázaných. V odpovědích se vedle celodenních výletů přírodou objevila řada návštěv hradů, zámků, tvrzí, lázní či atrakcí v blízkém okolí (Westernové město, Aquapark, ZOO).

I přes to, že se nejednalo o sportovní zaměření tábora, odpovědělo 98% dotázaných, že si na táboře zaspotovali. Poukazovala na to již čtvrtá otázka, kde se mezi typy činností na táboře objevila řada sportovních a pohybových her. Vedle sportovních her se na táborech využívá i koupališť nejen pro koupání, ale i pro plavání, do programu se zařazují sportovní soutěže a turnaje. Tomu všemu nasvědčují kladné odpovědi na desátou otázku.

Co nepotvrdilo naší domněnku, je kladná odpověď 61% dotázaných na otázku, zda se opakovaly některé hry na táboře. Domnívali jsme se, že letní tábor s etapovou hrou bude vyplňován různými hrami, které budou spojovány společným mottem a hry se na táboře nebudou opakovat. Může se jednat o hry podobného rázu či o sportovní hry doplňující činnost tábora. I na táborech s celotáborovou hrou se často vyhlašují sportovní dny, které se u dětí těší velké oblibě. Často je část programu věnována individuální činnosti oddílů, kde si náplň upravují oddíloví vedoucí společně s dětmi dle jejich chutě a touhy si zahrát určitou sportovní hru. Je

pravdou, že by děti měly částečně přispívat do struktury programu a mít možnost do něj vložit hry, které mají rády chtějí je hrát. V tomto případě jde o účelné zařazení a opakování her, které dětem uspokojí jejich potřebu a touhu si danou hru zahrát a zdokonalit se v její technice i taktice. Může se jednat o sportovní hru (ringo, volejbal, fotbal aj.), ale i dobrodružné hry v lese (boj o vlajku, stopovaná, různé bojové druhy schovávané aj.). V tomto případě je vhodné a žádoucí na vyžádání dětí hry opakovat.

Dle předpokladů 91% dotázaných opovědělo, že činnosti na letním táboře spojovala celotáborová hra. Zbýlých 9% anket bylo do skupiny zařazeno i přes zápornou odpověď na tuto otázku, neboť se jednalo o děti z letního tábora Tři Studně, na kterém byla použita celotáborová (etapová) hra.

Z dalších odpovědí na závěrečné otázky 16 – 18, je patrné, že se tábor dětem líbil. Na rozdíl od odpovědí po prožití sportovního tábora, zde řada dětí, více než 50%, odpověděla, že se domů netěší nebo nevědí, zda chtějí z tábora odjet. Svědčí to o oblíbenosti pobytu dětí mimo domov, pokud jim je umožněn. Program na táboře bývá volnější, hravý a pokud se během pobytu vytvoří dobrá parta lidí, vedoucí jsou „zapálení“ do her a panuje zde dobrá a přátelská atmosféra, děti domů odjíždějí nerady.

Shrneme-li výsledky ankety o letních táborech, můžeme říci, že letní tábory jsou u dětí oblíbené, mají pestrou náplň, nechybí dobrodružství, kamarádství, spolupráce i poznání.

Tabulka č.2

Výsledky ankety letních táborů s využitím etapové hry

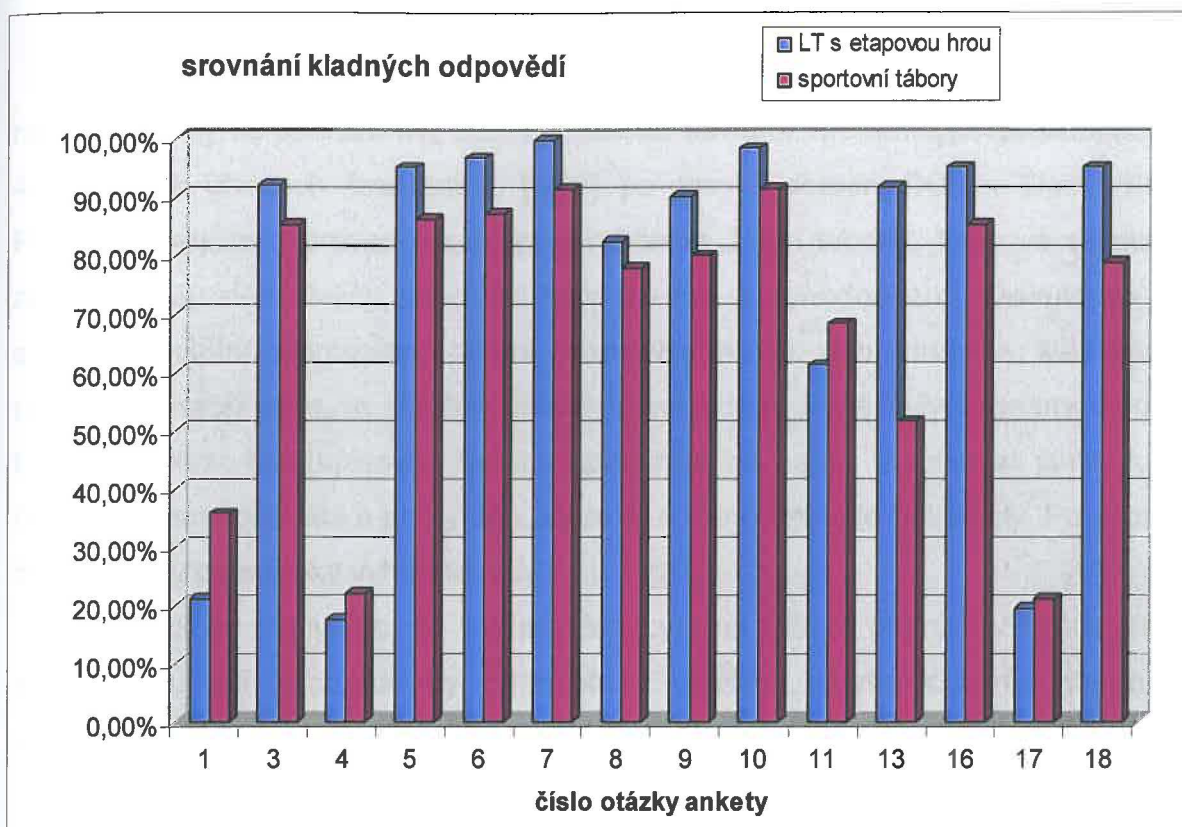
Řádky označují číslo otázky ankety, sloupce počet a četnost odpovědí u jednotlivých variant odpovědi.

číslo otázky ankety	počet odpovědí / četnost						kombinace odpovědí
	ano 1 var	četnost v %	ne 2 var.	četnost v %	nevím 3 var	četnost v %	
1	13	21	49	79			
2							
3	57	92	5	8			
4	11	17,7	18	29	9	14,5	21=33,9%
5	59	95,2	3	4,8			
6	60	96,8	2	3,2			
7	62	100	0				
8	51	82,3	11	17,7			
9	56	90,3	6	9,7			
10	61	98,4	1	1,6			
11	38	61,3	24	38,7			
12							
13	57	91,9	5	8,1			
14							
15							
16	59	95,2	3	4,8			
17	12	19,4	14	22,5	36	58,1	
18	59	95,2	3	4,8			

Srovnání kladných odpovědí sportovního tábora a letního tábora s využitím etapové hry ukazuje následující graf.

Graf č. 2

Srovnání kladných odpovědí LT s etapovou hrou a sportovního tábora

Znění otázek srovnávaných v grafu - otázka č.:

1. Byl/a jsi poprvé na táboře? ano - ne
3. Táborová činnost byla: var. 1 různorodá
4. Hráli jste spíše hry: var. 1 sportovní (běhání, házení, plavání)
5. Zažil/a jsi na táboře dobrodružství? ano - ne
6. Poznal/a jsi nové kamarády? ano - ne
7. Spolupracovali jste s kamarády při hrách? ano - ne
8. Dozvěděl/a či naučil/a jsi se něco nového? ano - ne
9. Byli jste na výletě? ano - ne
10. Zasportoval/a jsi si? ano - ne
11. Opakovali se některé hry na táboře? ano - ne
13. Spojovalo něco hry a činnosti na táboře (např. celotáborová hra)? ano - ne
16. Jel/a bys znovu na takovýto tábor? ano - ne
17. Těšil/a ses domů? ano - ne
18. Jaký máš pocit z tábora, byl podle tvých představ a očekávání? ano - ne

7.3 Výsledky slovního hodnocení

Slovního hodnocení bylo použito převážně u mladších dětí (6 – 8 let), které mají problémy se sdělováním zážitků psanou formou. Proběhlo po prázdninách ve 4 zájmových útvarech (kroužcích), každý po cca 10 dětech, DDM – Domu UM na Praze 10, kde byla provedena diskuse na téma „Letní tábory“. Celkově se diskuse zúčastnilo 30 dětí. Jejich odpovědi byly použity a vyhodnoceny. Diskutovali jsme s dětmi o náplni a programu tábora, použitých hrách, dobrodružství, kamarádství, poznání. Snažili jsme se od dětí získat stejné údaje, které byly sepsány v anketě. Průběh diskuse byl zapisován formou poznámek na papír. Zapisovali jsme pomocí hesel význam odpovědi a počty dětí, které se k dané variantě přikláněly. Po skončení diskuse byly poznámky vyhodnoceny.

Z diskuse vyplynulo, že většina dětí byla na táboře poprvé. V tomto případě hrají velkou roli jejich zážitky vzhledem k utváření vztahu k letním táborům a vícedenním pobytům jako takovým.

V našem případě si děti odvezly z tábora velmi pěkné a pestré zážitky a vzpomínky. Na otázku zaměřenou na pestrost her na táboře odpovědělo téměř 100% dětí kladně. S chutí a nadšením nám vykládaly, co vše zažily a hrály. Vzhledem k tomu, že byly na táboře většinou poprvé, také poznaly mnoho nových kamarádů a naučily se s nimi spolupracovat. Při tábornických dovednostech se naučily řadu nových věcí. Nejčastěji jmenovaly různé druhy uzlů, ohňů i rostlin.

Vedle těchto zážitků si velice pochvalovaly dobrou atmosféru na táboře. Nadšení a zapálení pro činnosti na táboře byly patrné i z jejich výrazu při vyprávění. Bylo zřejmé, že na tábor rádi vzpomínají. Diskuse na téma vedoucí byla různorodější. Většina chválila a hovořila o vedoucích, kteří se s nimi zapojili do her a sdíleli s nimi nadšení z celotáborové hry. Rozporuplné pocity byly cítit z hovoru o vedoucích, kteří se jim spíše stranili, kteří se věnovali starším oddílům a s dotazovanými dětmi nebyli v kontaktu. U některých to byl obdiv, u některých téměř strach.

Z diskuse můžeme vyvodit jednoduchý závěr. Letní tábory pod vedením aktivních vedoucích, kteří se rádi zapojí společně s dětmi do her, jsou pestré, nápadité a zanechávají v dětech silné zážitky za předpokladu, že dokáží stmelit kolektiv a udržet dobrou atmosféru po celou dobu tábora. Dobře naplánovaný tábor

může dětem přinést vedle pěkných zážitků i řadu zkušeností, poznání i nových kamarádů a přátelství.

8 Závěr

Dle šetření a porovnání všech výsledků jsme došli k závěru, že letní tábory s použitím etapové hry a sportovní tábory (bez použití etapové hry) mají řadu společného. Pro děti jsou přínosné ve využití volného času a pomáhají jim k osamostatnění. V řadě případů jsme se setkali se šťastnými dětmi nadšenými z letního tábora i přes to, že jim chybělo něco z rodinného prostředí, ať už se jednalo o oblíbené domácí zvířátko, hračku či samotné rodiče. Je to známkou určité jistoty domova, kterou děti na táboře neměly a musely proti ní samy bojovat a poradit si. I to je jedním lákadlem, proč děti na letní tábory jezdí. Jde právě o onu nejistotu, nestereotypnost pobytu, přítomnost kamarádů, možnost spaní v chatkách či stanech, které jsou pro ně nestandardní a zajímavé. Nemusejí se chovat striktně podle pravidel všedního života, která často jako limitující a nenabízejí mnoho prostoru pro výběr oblíbených činností. Na táboře naopak děti prožívají něco nového, nevšedního, zábavného.

Výsledky analýzy nám ukázaly, že volba a struktura programu neovlivnila hodnocení oblíbenosti tábora. U obou sledovaných skupin byla náplň a motivace částečně odlišná, přesto byly děti spokojené a rády by na táboře zůstaly. I to, že by na takový tábor jely znovu, nasvědčuje nadšení a spokojenosti s táborem. Z těchto důvodů se nám zcela nepotvrdil předpoklad, že pro letní tábory dětí je dobré využívat etapovou hru a že tento tábor bude pestřejší a u dětí oblíbenější. Naše domněnka vhodnosti použití etapové hry jako motivačního prvku se potvrdila, ale nepotvrdil se fakt, že by etapová hra měla sehrát prioritní roli pro úspěch tábora. Z výsledku je patrné, že sportovní tábor (bez použití etapové hry) měl stejně dobrý výsledek a úspěch u dětí jako tábor s využitím etapové hry. Z toho usuzujeme, že prioritní podmínkou úspěchu každého tábora je chuť, úsilí a snaha vedoucích vytvořit správnou atmosféru, která dokáže děti nadchnout a vtáhnout do dění na táboře. Na vedoucích leží zodpovědnost kladného výsledku, výsledné prožitky a zážitky dětí, průběh a celkový výsledek tábora. Vedoucí mohou předcházet problémům včasnou a kvalitní přípravou a neopomenutím svých povinností.

9 Literatura

1. BARFFOVÁ, U.; BURKHARDTOVÁ, I.: *Kniha pro malé mistry 1*. Praha: Ikar, 1995.
2. BARFFOVÁ, U.; BURKHARDTOVÁ, I.: *Kniha pro malé mistry 2*. Praha: Ikar, 1995.
3. BARTŮŇEK, D.: *Kniha her a činností v klubovně i venku*. Praha: Portál, 2002.
4. BELLAC, B.: *Velká kniha her, hry v přírodě*. Brno: CP Books, 2005.
5. CHOUR, J.: *Receptář her*. Praha: Portál, 2000.
6. PTÁČEK, A.: *Homo Ludens: breviář*. Metodické materiály CKM, Ostrava: Rozmnožovna Sm PSM, 1982.
7. KOMENSKÝ, J.A.: *Škola vševědná*. 1651.
8. MAZAL, F.: *Pohybové hry a hraní*. Olomouc: Hanex, 2000.
9. NAGY, L.: *250 milionů skautů*. Praha: Junák – tiskové a distribuční centrum, 1999.
10. NEUMAN, J.: *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Praha: Portál, 2000.
11. NEUMAN, J. a kol.: *Turistika a sporty v přírodě*. Praha: Portál, 2000.
12. NEUMAN, J., HERMOCHOVÁ, S., CAHA, M. aj.: *Hry do kapsy*. Praha: Portál, 2004.
13. PŘADKA, M.: *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno: UMB-Pf, 1999.
14. ROVNÝ, M., ZDENĚK, D.: *Pohybové hry*. Bratislava: SPN, 1982.
15. RUBÁŠ, K.: *Pohybové hry*. Plzeň: ZČU – Pf, 1997.
16. SÝKORA, B. a kolektiv: *Sporty v přírodě*. Praha: 1986.
17. SVOBODA, M.: *Hledání zaváté stezky, Z historie českého skautingu*. Praha: Leprez, 1994.
18. VACÍNOVÁ, M.: *Psychologie a společenská výchova*. Praha: Victoria publishing, 1995.
19. VYŠKOVSKÝ, J. a kolektiv: *Turistika a sporty v přírodě*. Brno 1997.
20. ZAPLETAL, M.: *Encyklopedie her*. Praha: Olympia, 1973.

Webové odkazy

1. Internetový vyhledávač <http://www.seznam.cz/>; 16.2.2008
2. Internetový vyhledávač <http://www.google.cz/>; 6.3.2008
3. <http://lukov.brontosaurus.cz/>; 16.2.2008
4. <http://www.taborradost.cz/index.php?cmd=page&id=342#02>; 16.2.2008
5. <http://www.dumum.cz/>; 3.3.2008
6. <http://www.orientacnibeh.cz/ob/index.php>; 3.3.2008
7. <http://2rodna.sblog.cz/st/>; 6.3.2008
8. <http://www.spisovatele.cz/eduard-storch>; 6.3.2008
9. <http://www.drak.cz/>; 16.3.2008
10. <http://www.ddmpraha.cz/>; 16.3.2008
11. <http://www.praha.ymca.cz/>; 16.3.2008
12. <http://www.stechovice.info/pages/osady.htm>; 5.5.2008
13. <http://www.sokol-cos.cz/>; 5.5.2008
14. http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Foglar; 5.5.2008

Přílohy

Příloha č.1

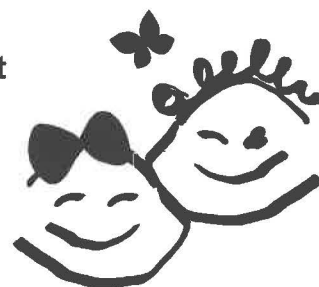
Anketa pro děti letních táborů/sportovních soustředění

Dostává se ti do rukou anketa o letních táborech. O prázdninách jsi jeden, popř. i více, prožil/a a já tě moc prosím, jestli bys byl/a tak hodný/á a podle svých zážitků, zkušeností a pocitů vyplnil/a tuto anketu.

Tam kde je předepsaná odpověď si jednu vyber a tu špatnou škrtni. Kde je natištěn prázdný řádek, pokus se odpovědět vlastními slovy.

Děkuji ti předem za upřímnost a pravdivost tvých odpovědí.

Jsem: kluk – holka **je mi** let

1. Byl/a jsi poprvé na táboře?

ano - ne

2. Jaká byla nejčastější činnost, kterou jste na táboře dělali?

.....

3. Táborová činnost byla:

různorodá - stále se opakovala

4. Hráli jste spíše hry:

1 vyber, popřípadě dopiš

- sportovní (běhání, házení, plavání)

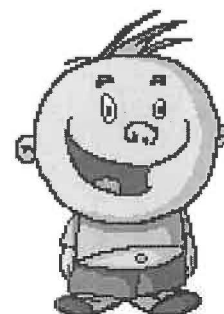
- bojové (hry v lese, dobývání hradů, tvrzí, stezky s úkoly aj.)

- míčové (fotbal, volejbal, přehazovaná apod.)

.....

5. Zažil/a jsi na táboře dobrodružství?

ano - ne

6. Poznal/a jsi nové kamarády?

ano - ne

7. Spolupracovali jste s kamarády při hrách

ano – ne

Šlo vám to? ano – ne

8. Dozvěděl/a či naučil/a jsi se něco nového

ano – ne pokud ano co?

9. Byli jste na výletě?

ano – ne , pokud ano kde?.....

10. Zasportoval/a jsi si?

ano – ne

11. Opakovali se některé hry na táboře?

ano – ne pokud ano, jaké?

12. Chybělo ti něco na táboře ?

.....

13. Spojovalo něco hry a činnosti na táboře (např. celotáborová hra, společné motto apod.)?

ano – ne pokud ano co?

14. Co se ti nejvíce líbilo na táboře?

.....

15. Jaký máš nejlepší zážitek z tábora?

.....

.....

16. Jel/a bys znovu na takovýto tábor?

ano – ne

17. Těšil jsi se domů, na co?

.....

18. Jaký máš pocit z tábora, byl podle tvých představ a očekávání?

ano - ne

pokud ne, co jsi od tábora čekal/a?

Pokud máš ještě chuť něco o táboře napsat, cokoliv tě napadne, zde máš prostor pro své myšlenky.

Děkuji ti za tvůj čas a trpělivost při vyplňování a přeji ti mnoho krásných zážitků z dalších táborů.

Příloha č.2

Přehled vícedenních etapových her

V následující kapitole si dovoluujeme představit osvědčené etapové hry. Podle vlastních zkušeností doporučujeme etapové hry použít na letních táborech dětí, ale jsou vhodné i k přizpůsobení při jiných vícedenních pobytech.

V následující části jsou zpracovány čtyři celotáborové hry s hlavní motivací na celý tábor a ukázka motivace jednotlivých her zařazených do časového harmonogramu. U každé hry je uvedeno, kde byl získán námět na hru a možnosti, jak by se tábor mohl jmenovat. V některých případech by šel použít i název hry jako název tábora.

Přehled motivací vybraných etapových her

2.1 Škola kouzel

Námět: Kniha Harry Potter a Kámen mudrců

Název dětského tábora: Čarodějnická škola kouzel; Kouzelnický kurz

Motivace – pointa

Kámen Mudrců je zvláštní nerost, který mění vše, čeho se dotkne, ve zlato. Nenajdeme ho volně v přírodě, ale musí se vyrobit Jeho výroba trvá týden. Protože je velmi nebezpečný, nebyl zatím ve světě kouzel vyroben. Existuje ale návod na jeho výrobu, kterého se zmocnil zlý černokněžník Mortimer. Chystá se Kámen Mudrců vyrobit a s jeho pomocí se zmocnit velikého bohatství a moci. Mortimer je však velmi mazaný a přístupové cesty ke své skrýši začaroval. Proto cesta k němu nebude jednoduchá a nemůže ji podniknout každý.

Cíl

Ten, kdo chce zachránit svět kouzel před zkázou, musí se zmocnit návodu dřív, než bude vyroben Kámen Mudrců. Musí to být člověk, který ovládá kouzelnické řemeslo a nechybí mu odvaha, chuť a dobrodružný duch. Zda jste to vy, musíte prokázat v průběhu tábora. Splněním zkoušek vám bude vydán kouzelnický průkaz, který vás opravňuje k absolvování cesty za Mortimerem. Pokud se vám nepodaří splnit některou zkoušku, může vám pomoci vaše družstvo, které se za vás postaví a

slíbí, že při překážce, se kterou si nebudete vědět rady (obor nesplněné zkoušky), vám pomůže (napoví, jak se přes ni dostat).

Kdo se chce dozvědět, kde je skrýš černokněžníka Mortimera, musí se po žebříku vyšplhat až k velké truhle. Cestou za velkou truhlou vás čekají tři menší truhly, které vám budou nápovědou k vašemu úspěchu.

Příčky žebříku získáte v průběhu kouzelnického kurzu za vaše úspěchy, výhry a činy. Ale pozor! Po žebříku se dá lézt nahoru i dolů. Proto není vyloučené, že můžete za nekázeň ztratit vybojované příčky celému družstvu a tím sestoupit dále od vytouženého cíle.

Příprava na celotáborovou hru je obsahovou náplní tábora

Během týdne se děti seznamují s kouzelnickými vyučovacími předměty (Dějiny kouzelnictví, Lektvary a bylinky, Přeměňování, Černá magie, Hvězdy a planety, Kouzelné formule) a znalostmi, které budou potřebovat v závěrečné hře. Důležité informace si zaznamenávají do notýsků, které jim budou nápovědou při zdolávání překážek na cestě za Mortimerem. Z těchto znalostí plní zkoušky do kouzelnického průkazu.

K dosažení cíle hry (získání kouzelnického průkazu) musí děti zvládnout tyto činnosti:

- znalost kouzelných předmětů a jejich charakteristika (vlastnosti, účinnost, použití)
- základy dramatické výchovy – přeměňování se – pantomima, znázornění činnosti, předmětu aj.
- znalost rostlin, jejich využití (čaj, sušení), zobrazení (nakreslení tužkou, uhlem, temperami)
- rukodělné práce – výroba lektvaru, svíček, kouzelného sáčku, kožených ozdob apod.
- znalost planet
- odvaha, nebojácnost – noční hra
- procvičení paměti („Kimovy hry“)
- vytrvalost – výlet
- postřeh, důvtipnost – přiřazení popisu a charakteristiky k obrázkům
- orientace – orientační hra po vesnici
- souhru a spolupráci v družstvu - „Projdi a nepřetrhni se“, „Na čaroděje“

- základy sportovních her – zaháněná, petang, nahazování kroužků na hůlky, ringo. Po osvojení těchto her je vždy sehrán turnaj mezi družstvy, za který budou přiděleny příčky žebříku.

Vyvrcholení hry

Cesta za Mortimerem s překážkami, které je nutné překonat pro úspěšné pokračování v cestě. Na konci děti najdou skrýš černokněžníka, kde musí zlikvidovat návod na výrobu Kamene mudrců. Tím zachrání kouzelnický svět.

Návrh na realizaci hry

Týdenní plán – příjezd během dopoledne, společný program po obědě

Den	Dopoledne	Odpoledne	Večer
1	příjezd	Přípravy – zhotovení kouzelnického pláště, kouzelnické čepice Hry na seznámení , seznámení s nejbližším okolím tábora, příprava ohniště	Oheň (není – li možnost, postačí svíčka). Vysvětlení celé motivace, rozřazení do družstev (hrou) - v kouzelnickém oblečení
2	<i>Dějiny kouzelnictví stopovaná</i> – nalezení kouzelných předmětů a jejich charakteristika	1. kolo čarodějnického sportovního turnaje – zaháněná, petanque, nahazování kroužků na hůlky	<i>Přeměňování dramatická výchova</i> (hry) slet čarodějnic - zhodnocení, zápis zkoušek, vyhodnocení a přiřazení příček žebříku (v oblecích)
3	<i>Lektvary a bylinky poznávání keřů, kytek, stromů</i> v terénu uvařit 3 druhy čaje z bylin, jehličí (co děti napadne) výtvarné zobrazení rostliny uhlím	Rukodělné – výroba svíček, vlastního lektvaru, kouzelného sáčku	slet čarodějnic – viz 1den hra na kytaru / základy hry Ringo
4	<i>Hvězdy a planety hra „Kůň má velkou hlavu“</i> – zisk planet	2. kolo čarodějnického turnaje - hra „Projdi a nepřetrhni se,“ „Na čaroděje“	Noční hra
5	<i>Kouzelné formule „Kimovy hry“</i> – zisk zaříkadel Vyhodnocení za minulý den (příčky)	3. kolo čar. turnaje - orientační hra po vesnici	slet čarodějnic – viz 1. den hra na kytaru / hra Ringo
6	<i>Černá magie výlet</i> , přiřazení obrázků k popisu a protikouzlu	závěrečná hra - cesta za Mortimerem	závěrečný táborový oheň , hra na kytaru, buřtíky
7	odjezd		

2.2 Duch Skal

Námět: vlastní

Název tábora: Záchrana Ducha Skal

Motivace

Účastníci dostanou tuto zprávu:

„Okolí vašeho tábora skrývá ještě mnohá tajemství minulosti. Odlehlá místa byla sídlem tvrzí a hradu, dnes již zapomenutých, zarostlých křovím a stromy. Obyvatelé těchto míst vedli kdysi tvrdý život. Lovem získali obživu, střežili svá obydlí před nájezdem loupeživých band, sbírali lesní plodiny, poznávali léčivou moc rostlin, vážili si pramenu pitné vody a opatrovali studánky. V tom jsem jim pomáhal já jako strážce a ochránce tohoto území. Přesto museli být obyvatelé zdatní, silní, vytrvalí a obratní.

Uplynulo mnoho let od těchto dob. Zůstaly pověsti o jejich životě, o jejich dobách slavných i strádání velikém, o místě jejich sídel, dnes již neznámých nebo ležících v rozvalinách, střežených duchy a strašidly. Vyprávějí se i pověsti o tajných úkrytech pokladů...

Pouze já jediný jsem dnes pamětníkem těchto krásných dob. Nemohu si ale vzpomenout ani na jména sídel, ani na místa, kde se nacházela. Nepamatuji si dokonce ani historii území či jména a skutky jeho původních obyvatel. Proto se nemohu o území starat, nemohu střežit své milované skály, ani vyprávět o slavných skutcích. Staří obyvatelé se báli, že jejich území bude vyvraženo, sídla objevena a poklady vykopány. Proto zničili mapu, její kousky ukryli na různá tajná místa tak, aby je již nikdo nenašel. Ani je nenapadlo, že při tom také oslabují moji moc a sílu, že se již nebudu moci o území starat, ani je chránit. Se zmizením mapy zmizela i moje paměť. Já vím, kde se části mapy nachází, ale nemohu je sám do mapy doplnit. Již nemám právo se o území starat, k tomu potřebuji mapu celou. Čím větší díl mapy existuje, tím větší je moje síla a obnovují se mé schopnosti.“

Cíl

Doplnit mapu a tím zachránit Ducha Skal a navrátit mu moc pro ochranu území. Doplnit tabulku na mapě písmeny, rozšifrovat ji. Nasbírat co nejvíce žetonů (platidlo).

Obsahová náplň tábora

Získání chybějících kousků map – kdykoliv během dne se někde objeví šátek, který představuje znamení Ducha Skal. V jeho okolí (okruh 5 m) je ukryta nápověda, kde se nachází díl mapy (každý den pouze jeden díl mapy). Toto znamení po 1 hod zmizí. Pokud některé družstvo znamení nespatří a tím nezíská díl mapy, má možnost si pro něj dojít k místu přechodného pobytu Ducha Skal a vyměnit ho za žetony. Vše ale musí uskutečnit v noci (dle stáří dětí určit hodinu a zda půjdou s doprovodem – vedoucím - či samy).

Získání písmen – každý večer odnese družstvo žetony (1 žeton na 1 dítě z družstva) k místu přechodného pobytu Ducha Skal, kde je vymění za kartičku s písmeny, které doplní dle čísel do tabulky na mapě. Předposlední den dostanou klíč k rozšifrování zprávy, která je vybízí k návštěvě sídla Ducha Skal. Přinesením map do jeho sídla získává Duch Skal opět svou moc se starat o území a skály.

Činnosti během tábora – za jednotlivé hry a činnosti získávají děti žetony, které potřebují pro získání písmen. Během pobytu děti vystřídají různé sportovní činnosti, rukodělné činnosti, dramatickou výchovu aj.

K dosažení cíle hry musí děti zvládnout tyto činnosti:

- rozřazení do družstev – každé dítě dostane slovo napsané na papírku. Začáteční písmeno značí skupinu. Skupina musí složit větu ze všech slov a řídit se jejím významem. Věta zároveň obsahuje jméno vedoucí oddílu. Např. Pošlete posla před Petru pro první pokyn.
- příprava stopovačky – jedno družstvo značí cestu ostatním (předem výběr materiálu pro značení – určí si děti)
- hledání váčků (na žetony) – vymezené území v lese, na stromech jsou pověšena písmena, u počátečního písmene svého jména hledají děti v okruhu 20m svůj váček
- hry ve vodě
- základní znalosti mapy na orientační běh (barvy, značky)
- seznámení s tábornickými dovednostmi – ohně, uzle
- rukodělnou činnost – batikování trik, barvení kamenů
- dramatické hry
- noční hra – po svíčkách
- celodenní výlet
- kreslení – kolektivní obrázek

- „Kimovy hry“ – na paměť – kdo chybí, co se změnilo, co ubylo, zapamatuj si obrázky (předměty) při chůzi a v cíli zapiš, najdi 5 předmětů, které do lesa nepatří (vymezené území)
- znalost, pohotovost, obratnost při hrách: „Kůň má velkou hlavu“, „Dobývání vrchu“, „Na lvy a lovce“ aj.
- cesta za Duchem – zakreslit chybějící kus mapy – vymezený úsek děti projdou a na konci zakreslí (zobrazení mapově)
- hledání pokladu – sehrání scénky, orientace v prostoru

Návrh na realizaci hry

Týdenní plán – příjezd během odpoledne, společný program po večeři

Den	Dopoledne	Odpoledne	Večer
1		příjezd, ubytování	rozdělení do družstev, seznámení s motivací, získání základní mapy
2	stopovaná- příprava děti, hra Dobývání území	hledání váčků výroba sešitů, desek	seznámení s OB mapou – barvy , hry na seznámení
3	tábornické dovednosti – uzle, ohně hra „Lvi“, „Lovení zvířátek“	hra „Kolem rybníka“ vodní hry – na suchu i ve vodě	seznámení s OB mapou – značky drobné hry
4	rukodělné - batikování trik, barvení kamenů, dramatické hry	sportovní klání- vybíjená, ringo	Noční hra seznámení s OB mapou – vrstevnice, zpěv s kytarou
5	celodenní výlet		kreslení – individuálně, společně téma z výletu
6	„Kimovy hry“	hra „Dobývání vrchu“, „Kůň má velkou hlavu“	táborový oheň – v batikovaných trikách, příprava na cestu za duchem skal
7	Cesta za duchem skal – odevzdání mapy	hledání pokladu , směnárna - nákup zboží za zbylé žetony	rukodělné – barvení květináčků a dřevěného ovoce (z pokladu)
8	snídaně na stromě , vaření čaje z bylin	odjezd	

2.3 Vikingové I.

Námět: Vikingská mytologie

Název tábora: Vikingové; Život Vikingů

Motivace

Vikingská mytologie:

Svět je placatý, obklopený nekonečným oceánem. V oceáně sedí had Mitgard, který obepíná celý velký svět a potápí lodě plující po oceánu. Bohové vládnu zemi z pevnosti Asgard.

Nejvýznamnější bohové

- Odin – bůh války a moudrosti, sídlil ve svém paláci
- Thor – bůh hromu a bouře, vlastnil kouzelné Valhale (kadidlo), které nikdy neminulo cíl. Nesnášel obry, příšery a hada Mitgarda
- Frei – bohyně krásy

Na zemi žijí lesní skřítki a Koboldi (domácí skřítki), pomáhají dobrým lidem. Pod zemí žijí trpasličí kováři – dokázali vykovat kouzelné zbraně bohům. Po světě (zem i obloha) se pohybuje vlk Fenrir, velký, zlý, snažil se sežrat slunce.

Součástí motivace je úvodní zpráva rozdělená na části (dle počtu družstev). Pro vyluštění zprávy a zahájení hry je nutná spolupráce dětí. Každý najde svou část a společně ji složí v jednu zprávu (forma puzzle).

„Had Mitgard po dlouhých staletích opustil oceán a svým tělem dusí strom života – Jasan Ydgrasil. Tím zahubil veškerý život na zemi (keře, stromy, květiny, zvířata) a jeho jedovatý dech otrávil vzduch i veškeré vodstvo. Země je šedivá a pustá. Země může ožít pouze tehdy, pokud strom bude moci opět volně dýchat. Snad naleznete způsob, jak strom zachránit.“

Cíl

Očištění pusté země od zla a probuzení země k novému životu.

Obsahová náplň tábora

Pustou zem znázorňuje šedivá mapa, která je rozdělena na 4 díly (dle družstev). Každý díl je územím jednoho družstva, které jej očišťuje. Dohromady očistí

celý svět. Za splnění následujících úkolů získávají barevné části mapy, které nalepují na šedivý podklad. Tím očišťují a oživují zemi.

K dosažení cíle hry musí děti splnit tyto úkoly:

- rozšifrování zprávy, osvobození stromu života od hada – Skalní trpaslíci Kováři vyrobí kouzelný pás, který ochrání strom života. Potřebují 4 suroviny – kořen hory (kámen), ženské vousy (vlasy), rybí pozdrav (šupina), dar ptáků (brko). Vše dopravit na učené místo. Děti získají pouze indicie (kořen hory, ženské vousy..) a musí uhodnout co mají přinést. Při stopovačce postupně nachází různé předměty, ale mohou si vzít pouze předmět, který náleží jejich indicii. Indicie jsou rozděleny podle družstev – obyvatelé hor – kořen hory, obyvatelé luk – ženské vousy, obyvatelé vod – rybí pozdrav, obyvatelé lesů – dar ptáků.
- vyrobít papírového hada – ochrání strom před návratem hada Mitgarda
- ozdravení vegetace (rostliny) – lesní trpaslíci – zkouší děti z názvů rostlin, stromů a keřů – po správném určení se navrátí do rostlin život a vše se znovu zazelená. Poznávání ptáků (zvuky) – návrat drobného zvířectva.
- seznámení se sousedy - řemeslníci – výroba rukodělných výrobků
- bojovníci – přetlakové hry, hry v terénu
- seznámení s Runovým písmem, získání kamínku s jedním znakem Runového písma (amuletu) – výběr dle vlastní charakteristiky (každá runa má vlastní charakteristiku, najít co nejpřesnější vyjádření osobnosti), chrání člověka, který ho nosí u sebe při dobrodružství (amulet)
- najít orla, symbol znovuoživení přírody – stopovačka – místo úkolů jsou na trase do vzdálenosti 5m rozvěšené terče se znaky runového písma. Družstvo cestou zaznamenává co nejvíce znaků. V cíli orl – přinese rozluštění znaků – runová abeceda
- zjištěn při noční hře – po svíčkách dojít k sudičce, která sdělí další úkol – vyčistit studánky, potoky, bažiny – oživení vodstva. Pro ochranu vody vyrobí loď Drakary, uspořádání závodů vyrobených lodí.
- hledání pokladu – výprava na hrad
- uspořádání hodokvasu – oslava znovuoživení země – závěr tábora, oslava, tržnice s vlastními výrobky, sladkostmi apod., soutěže

Návrh na realizaci hry

Týdenní plán – příjezd během dopoledne, společný program po obědě

Den	Dopoledne	Odpoledne	Večer
1	příjezd, ubytování	rozdělení do družstev, nalezení úvodní zprávy a její složení , seznamovací hry	seznámení s motivací, vikingskou mytologií
2	získání zašifrované zprávy, rozšifrování hrou „Střelnice“	osvobození Stromu života od hada – získání surovin pro skalní trpaslíky, získání ochranného pásu, nalezení posvátného stromu - jasanu, omotání ochranným pásem	výroba papírového hada pro ochranu jasanu hra na kytaru
3	oživení rostlinstva – poznávání rostlin, malování rostliny uhlem (starší, mladší pastelkou), společný obraz rostlinstva	poznávání sousedů – řemeslníci – rukodělná činnost válečníci – bojové hry v terénu, přetlakové hry	výroba úborů, seznámení s RUNAMI , získání kamínku s jedním runovým znakem – amulet
4	cesta za orlem – získání runové abecedy	volno, koupání, odpočinek	rukodělné práce - výroba do tržnice Noční hra – cesta za sudíčkou
5	vyčištění studánek, potoků, bažin , výroba lodí – Drakarů, seznámení s historií plavby	závodů – pouštění lodí	výroba ryb z ramínek, výroba kolíkových lodí, míčové hry
6	výlet na hrad, hledání pokladu	HODOKVAS – oslava obnovení země, forma tržnice a stanovišť se soutěžemi	táborový oheň – představení jednotlivých národů (- družstev – charakteristika vlastní země, obyvatel)

2.4 Vikingové II.

Námět: vlastní – Vikingové mořeplavci, volné pokračování Vikingů I.

Název tábora: Vikingové, Dobrodružná výprava Vikingů

Motivace

Vikingové (účastníci tábora) získají tuto zprávu:

„Vikingové – je o vás známo, že jste velice stateční, udatní a odhodlaní podstoupit pro dobrou věc mnohá nebezpečí. Svoji dobrou pověst jste si vysloužili v minulosti, mimo jiné při záchraně vaší země (viz Vikingové I.). Nyní jsou vám bohové opět nakloněni. Vaše země vzkvétá, daří se zde zvířatům, rostlinám i lidem. Stali jste se uznávanými bojovníky i obchodníky.

Přestože jste spokojeni a žije se vám dobře, vaše neklidná srdce láká dobrodružství. Od posádek lodí připlouvajících do vašich přístavů se dozvídáte o existenci nových, neznámých, dosud neprobádaných zemí. Jako praví dobrodruhové a objevitelé si nemůžete nechat uniknout tuto příležitost. Proto jste byli vysláni sem, do Vidžína (místo tábora), vašeho domovského přístavu. Jako zástupci 4 území – lesů, vod, luk a hor – se vydáte na výzkumnou výpravu. Budete muset čelit mnohým nástrahám a podstoupit různé zkoušky. Pokud uspějete, odměnou vám může být poklad nad poklady – NOVÁ ZEMĚ.“

Cíl

Dorazit po plánku (viz příloha 3) na ostrov Vinland – nový, neobjevený ostrov, přes malé ostrovy, které jsou záchytnými body pro doplnění potravy, výzbroje a vylepšení svých lodí.

Princip hry – získávání surovin, posouvání po plánku

Na každém ostrově musí skupina získat jednu povinnou věc, kterou si koupí od domorodců. Bez ní nemůže opustit ostrov. Pokud skupině přeje štěstí a zvolí si při plavbě objížďku přes malé pomocné ostrůvky, může potřebnou věc získat již předem zadarmo. Rizikem objížďky je ale možnost neúspěchu. Mořeplavci dopředu neví, zda doplují na „kladný“ či „záporný“ ostrov. Na záporném ostrově mohou ztratit i to, co si již koupili v minulém přístavu (předchozí ostrov). Pokud o nějakou věc přijdou, budou

si ji muset na následujícím záchytném ostrově dokoupit, jinak nebudou moci pokračovat v cestě.

Skupiny získávají za hry a činnosti přes den body. 1bod = 1políčko na plánu. Podle získaných bodů si mohou zvolit cestu plavby (přímo či objížděkou). Každý den však musí dorazit na určený záchytný ostrov a ukotvit loď na bezpečném místě přes noc. Mimo bodů získávají skupiny peníze za mimořádné činnosti, např. příprava ohniště, výrobky do tržnice – odkoupení, cena dle kvality výrobku. Na začátku tábora daruje bůh Thor každé skupině 500 zlatých jako dar na cestu. Toto základní jmění by mělo minimálně postačit na základní nákup potřebných věcí na prvních dvou záchytných ostrovech, aby měli účastníci čas získat další peníze. Své peníze mohou také rozšířit při večerních hazardních hrách, kam je vstup dobrovolný. Každá skupina se domluví, kolik peněz je ochotna vyčlenit na hazard.

Princip určování kladného a záporného ostrova:

Při doplutí na malý (pomocný) ostrov (šedý puntík na plánu) jeden zástupce z družstva přistoupí k vedoucímu, který mu dá maxikostku (velká dřevěná hrací kostka). Tento hráč má jeden hod. Podle hodnoty, která padla, se určuje typ ostrova. Např. sudé číslo - kladný ostrov, liché číslo - záporný ostrov. Nebo do hodnoty 3 - záporný ostrov, nad hodnotu 3 - kladný ostrov apod. Dle typu ostrova se mořeplavci dozví, co je potkalo.

Např. Objížděka z ostrova Sedmi měst

1. ostrov: + amulet, který zdvojnásobí výhry ve večerním hazardu,
- nešikovně si vylili všechnu pitnou vodu, nákup vody za 100 zlatých.
2. ostrov: + za milou společnost získáváte od domorodců zpracovaný materiál pro výrobu lana, na Šťastných ostrovech vám lano vyrobí pouze za 50 zlatých (plná cena 150 zlatých). Lano je povinná výbava, kterou je třeba získat na Šťastných ostrovech. Bez něj není možný odjezd z tohoto ostrova, neboť vás čeká území častých mlh a dešťů, které napomáhá ztrouchnivění lan a provazů, což znamená na moři katastrofu a bez nového lana je zkáza velmi pravděpodobná..
- domorodci vám ukradli jídlo, nákup jídla za 50 zlatých

Objížďka ze Šťastných ostrovů – území velryby a bouří

1. ostrov: + zavděčili jste se velrybě zbytky od večeře, proto vám pomůže se přenést na poslední políčko před poslední malý ostrov (šedé políčko)
- rozzlobili jste velrybu, proto na vás vyslala zpětné vlny, které vás zanesly zpět na Šťastné ostrovy a jste nuceni pokračovat přímou cestou dál.
2. ostrov – zrušen, nedostanou se na něj
3. ostrov: + prodali jste domorodcům své výrobky, zisk 200 zlatých
- byla na vás uvalena kletba prohry v hazardu. Stále se nacházíte na území Šťastných ostrovů, kde si nepřejí nešťastné lidi. Proto vám je dnes zakázán hazard.

Menší objížďka – viz ostrov 3.

Názvy záchytných ostrovů a jejich charakteristika (na plánu velké žluté ostrovy), činnosti nutné k dosažení cíle hry:

1. Ostrov Albion – výroba lodí – získání kvalitní plavební lodě, která vám bude sloužit po celou dobu plavby.
2. Zlodějské ostrovy – nebezpečí okradení, zkouška z postřehu. Nákup jídla na cestu.
3. Země Obrů – silný a nebezpečný soupeř, zkouška síly a obratnosti. Nákup vesel.
4. Země Amazonek – země pokrytá pralesem, nebezpečné území – zkouška odvahy, taktiky. Nákup plachty.
5. Ostrov Sedmi měst – domorodci jsou vášniví řemeslníci, obchodníci. Rukodělná výroba, prodej zboží. Nákup zbroje.
6. Ostrov Kovářů – domorodci jsou odborníci na výrobu zbraní. Seznámení se zbraněmi a jejich manipulací – střelba z luku, z kuše, hod oštěpem, vrh plnou lahví, házení kroužků na cíl, házení „strašidýlek“ (tenisák v punčoše). Nákup zbraní.
7. Šťastné ostrovy – ostrov květeny a přírody – poznávání rostlin, seznamování s kouzly a tajemstvím přírody. Nákup bylinného povzbuzujícího a léčivého lektvaru.
8. Ostrov Vinland – dobytí území, cesta za pokladem.

Činnost na závěr tábora - odpolední tržnice s vodními hrami. Nákup výrobků, pamlsků, drobností za ušetřené peníze, možnost získat další peníze ve vodních hrách (soutěže).

Návrh na realizaci hry

Týdenní plán – příjezd ráno , společný program během dopoledne

Den	Dopoledne	Odpoledne	Večer
1	ostrov Albion – získání lodí a území, (hra - sběr papírků s vlastní lodí ve vymezeném území)	ostrov Zlodějů – postřehové hry	hazardní hry, nákup materiálu na další cestu
2	ostrov Sedmi měst – výroba zboží – rukodělná činnost Šťastné ostrovy – poznávání rostlin	Miha – orientační a hmatové hry	hazardní hry, nákup materiálu na další cestu
3	ostrov Amazonek – bojové hry	odpočinek po vítězství, volno, koupání	hazardní hry, nákup materiálu na další cestu Boj o klíč – noční hra
4	ostrov Kovářů – seznámení se se zbraněmi, zkouška dovednosti se zbraněmi	ostrov Obrů – přetlakové hry, výroba šperků	hazardní hry, nákup materiálu na další cestu
5	ostrov Vinland – hledání pokladu	zpáteční cesta přes ostrov Sedmi měst, nákup dárků - tržnice, vodní soutěže	táborový oheň

Příloha č.3

Plánek k celotáborové hře Vikingové II.

Příloha č.4

Fotogalerie z vícedenních pobytů dětí a mládeže

„Hvězdná brána“
LT Tři Studně 2006
DDM – Dům UM Praha 10 (web 5)

stanový tábor v tee-pee
Nový Knín 2007
DDM – Dům UM Praha 10 (web 5)

Florbalové soustředění Tři Studně
DDM – Dům UM Praha 10 (web 5)

soustředění v orientačním běhu oddíl EKP
trénink v lese(web 6)

ukázka mapy

